

Algemeen ambtsbericht Ivoorkust

Datum 31 maart 2012

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid
Afdeling Asiel, Hervestiging en Terugkeer

Redacteur(en): DCM/AT

Inhoudsopgave

	Colofon	2
	Inhoudsopgave	3
1	Landeninformatie	7
1.1	Land en volk	7
1.2	Geschiedenis	8
1.3	Staatsinrichting	10
1.3.1	Uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht	10
1.3.2	Constitutionele Raad	11
2	Politieke ontwikkelingen	12
2.1	Parlementsverkiezingen	12
2.2	Formele en feitelijke uitoefening van staatsmacht	14
2.3	Nationale verzoening	14
2.4	Aanklachten tegen Gbagbo-getrouwen	15
2.5	Internationaal Strafhof	16
3	Veiligheidssituatie	17
3.1	Veiligheidssituatie in de verschillende regio's	18
3.2	<i>Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire</i> (FRCI) en <i>Disarmament, Demobilization and Reintegration</i> (DDR)	21
4	Mensenrechten	23
4.1	Juridische context	23
4.1.1	Verdragen en protocollen	23
4.1.2	Nationale wetgeving	24
4.2	Toezicht	25
4.3	Naleving en schending	27
4.3.1	Vrijheid van meningsuiting	27
4.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	31
4.3.3	Vrijheid van godsdienst en overtuiging	32
4.3.4	Bewegingsvrijheid en (reis)documenten	32
4.3.5	Rechtsgang	34
4.3.6	Arrestaties, detenties en verdwijningen	36
4.3.7	Mishandeling en foltering	38
4.3.8	Buitengerechtelijke executies en moorden	38
4.3.9	Doodstraf	38
4.3.10	Mensenhandel	38
5	Positie van specifieke groepen	39
5.1	Leden van oppositiepartijen/politieke activisten	39
5.2	Etnische minderheden	39
5.3	Vrouwen en meisjes	42
5.4	Homoseksuelen	45
5.5	(Alleenstaande) minderjarigen	46
5.6	Dienstplichtigen, dienstweigerders en desertie	48
6	Migratieproblematiek	50
6.1	Ontheemden	50
6.2	Opvang in de regio	50

6.3	Terugkeer	50
6.4	Activiteiten van internationale organisaties en VN-organisaties	51
6.5	Standpunt UNHCR.....	51
I	Bijlage betreffende documenten bij paragraaf 4.3.4	53
II	Lijst met gebruikte afkortingen.....	56
III	Literatuurlijst.....	58
IV	Kaart van Ivoorkust	62

Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Ivoorkust beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Ivoorkust en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Ivoriaanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere algemene en thematische ambtsberichten over de situatie in Ivoorkust (laatstelijk september 2011). Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van oktober 2011 tot 31 maart 2012.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en onderzoek ter plaatse. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen op politiek gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de meest recente geschiedenis van Ivoorkust, waaronder de recente crisis naar aanleiding van de presidentsverkiezingen. Ook is een korte passage over geografie en bevolking van Ivoorkust opgenomen.

Hoofdstuk drie behandelt de veiligheidssituatie in verschillende delen van het land. Hierbij komt ook de stand van zaken van de recentelijk geïntegreerde strijdkrachten aan de orde, alsmede het proces van demobilisatie.

In hoofdstuk vier wordt de mensenrechtensituatie in Ivoorkust geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Ivoorkust partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op de naleving van de mensenrechten aan de orde. Vervolgens worden de naleving dan wel schendingen van bepaalde mensenrechten behandeld.

De positie van specifieke groepen wordt in hoofdstuk vijf belicht.

Tenslotte komen in hoofdstuk zes de opvang van binnenlandse ontheemden en vluchtelingen en activiteiten van internationale organisaties, waaronder UNHCR, aan de orde.

1 Landeninformatie

1.1 Land en volk

Land

De Republiek Ivoorkust ligt aan de westkust van Afrika en beslaat een gebied van ruim 322.000 vierkante kilometer. Het land grenst in het westen aan Liberia, in het noorden aan Guinee, Mali en Burkina Faso en in het oosten aan Ghana. Sinds 1983 is Yamoussoukro de officiële hoofdstad. De meeste overheidsinstellingen bevinden zich echter nog steeds in de vroegere hoofdstad Abidjan, het economische centrum van het land.¹ De franc van de Afrikaanse Financiële Gemeenschap (*Communauté Financière Africaine*) is het officiële betaalmiddel in Ivoorkust (officiële afkorting: XOF, ook wel *franc CFA* genoemd).²

Volk

Ivoorkust telt ruim 21 miljoen inwoners, inclusief ruim vijf miljoen personen van buitenlandse afkomst. Het land telt meer dan zestig Ivoriaanse etnische groepen, die onderverdeeld kunnen worden in vijf hoofdgroepen: de *Akan* in het oosten en de centrale delen van Ivoorkust (circa 42% van de bevolking; de *Baoulé* vormen hierbinnen de grootste groep), de noordelijke *Mandé* in het noordwesten (16,5%), de zuidelijke *Mandé* in het westen (10%), de *Krou* in het zuidwesten (11%) en de *Voltaïc* (ook wel *Gur* genaamd) in het noordoosten (17,6 %).³ 64% van de Ivoriaanse bevolking is jonger dan 25 jaar.

De grootste groep onder de ruim vijf miljoen in Ivoorkust woonachtige buitenlanders is afkomstig uit buurland Burkina Faso (circa een derde tot de helft). De overige Afrikaanse buitenlanders komen voornamelijk uit Mali, Guinee, Ghana, Benin, Senegal, Nigeria, Liberia en Mauritanië. Veel personen van buitenlandse afkomst zijn in Ivoorkust geboren en wonen hun hele leven al in het land. Daarnaast wonen in Ivoorkust andere vreemdelingen, waaronder Fransen en Libanezen.⁴

Circa 35-40% van de bevolking van Ivoorkust is moslim. Een groot deel daarvan zijn buitenlanders (70% van de buitenlanders in Ivoorkust is islamitisch). Het merendeel van de moslims woont in de noordelijke helft van Ivoorkust, hoewel hun aantal nu in de grotere steden door het hele land toeneemt als gevolg van immigratie, binnenlandse migratie en interetnische huwelijken. Ook is een aantal jonge mannen vanuit het noorden meegetrokken met de opmars van de rebellen tijdens de crisis begin 2011. Het christelijke deel van de bevolking, 32,8%, leeft voornamelijk in het zuiden en het centrale deel van het land, terwijl katholieken ook in het oosten wonen en protestanten in het zuidwesten. 11,9% van de bevolking belijdt traditionele inheemse godsdiensten.⁵ Zij wonen voornamelijk op het platteland. Er is een zekere relatie tussen religie en etniciteit. Zie ook paragraaf 5.2 betreffende etnische minderheden.

¹ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012.

² De franc CFA staat in een vaste wisselkoers tot de Euro: 1 XOF is 0,001524 EUR waard. Zie: <http://www.xe.com>. Het is de officiële munteenheid van de Westafrikaanse Economische en Monetaire Unie waartoe ook Benin, Burkina Faso, Guinée-Bissau, Mali, Niger, Senegal en Togo behoren.

³ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012 en US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2012; voor uitgebreide informatie over de etnische samenstelling van de Ivoriaanse bevolking zie het algemeen ambtsbericht Ivoorkust van april 2004.

⁴ US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011.

⁵ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012; US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011.

Talen

Frans is de officiële taal in Ivoorkust.⁶ Het onderwijs wordt gegeven in het Frans, in alle onderwijsinstellingen en op alle niveaus. Personen die enig onderwijs hebben genoten, spreken daarom (een zekere mate van) Frans. De moedertaal van Ivorianen is de taal van de eigen etnische groep. Ivoorkust kent ruim zeventig inheemse Afrikaanse talen.⁷ Het *Dioula*, ook wel *Dioula véhiculaire* of *Jula*, genoemd, is in Ivoorkust wijdverbreid als handelstaal.⁸

De alfabetisering onder de bevolking is 48.7% (onder vrouwen 38.6% en onder mannen 60.8%).⁹

1.2 Geschiedenis

Voor een uitgebreide beschrijving van de gebeurtenissen ten tijde van de crisis naar aanleiding van de presidentsverkiezingen van 2010 wordt verwezen naar het thematische ambtsbericht over Ivoorkust van september 2011 en naar het algemene ambtsbericht Ivoorkust van februari 2011. Hieronder volgt een korte beschrijving van de geschiedenis sinds december 2010.

Na de omstreden verkiezingsuitslag van eind 2010 had Ivoorkust feitelijk twee presidenten: Laurent Gbagbo, de door de Constitutionele Raad uitgeroepen president die verbleef in het presidentiële paleis en Alassane Ouattara, de door de internationale gemeenschap erkende president, die verbleef in het Golf Hotel in Abidjan.¹⁰ Tijdens de crisis die hierna ontstond bevochten strijdkrachten van de beide kampen elkaar op verschillende plaatsen in het land. Daarbij steunden in grote lijnen de *Forces de défense et de sécurité* (FDS) en de veiligheids- en ordediensten Gbagbo, terwijl de *Forces Armées des Forces Nouvelles* (FAFN) achter Ouattara stonden. Mensenrechten werden veelvuldig geschonden en er vielen ongeveer drieduizend doden.¹¹

Op 11 april 2011 werden ex-president Laurent Gbagbo en zijn echtgenote Simone in hun bunker gearresteerd door soldaten van Ouattara.¹² Na zijn aanhouding werd Gbagbo onder toezicht van de Verenigde Naties in bewaring gesteld en later uitgeleverd aan het Internationaal Strafhof.

President Alassane Ouattara gelastte een strafrechtelijk onderzoek naar oud-president Laurent Gbagbo en vroeg de Gbagbo-milities van studenten en werkloze jongeren om de strijd op te geven.¹³ Hij stelde een waarheids- en verzoeningscommissie in het vooruitzicht die massamoord, oorlogsmisdrijven en andere mensenrechtenschendingen aan het licht moest brengen.¹⁴ Ouattara vroeg daarnaast het Internationaal Strafhof een onderzoek in te stellen naar de in

⁶ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012.

⁷ Zie: <http://www.ethnologue.com>.

⁸ Zie: <http://www.ethnologue.com>; CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 12 januari 2011.

⁹ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012

¹⁰ Abidjan is met vier miljoen inwoners de grootste stad van Ivoorkust.

¹¹ Human Rights Council, Report of the independent, international commission of inquiry on Côte d'Ivoire, seventeenth session, A/HRC/17/48, 6 juni 2011.

¹² <http://www.france-info.com/>, Récit de l'arrestation de Gbagbo en maillot de corps, après 11 ans de pouvoir, 11 april 2011.

¹³ <http://ici.tf1.fr>, Ouattara promet que Gbagbo sera jugé et appelle au calme, 12 april 2011. Op het moment van de aanhouding van Gbagbo liepen honderden militie van Gbagbo rond in Abidjan. Velen van hen hadden geen geld en geen eten, alleen een wapen. Het machtsvacuüm na de verkiezingen in november leidde tot wetteloosheid, plunderingen en verkrachtingen. Zie NRC, Gbagbo is weg, de wetteloosheid is blijven hangen, 12 april 2011.

¹⁴ <http://www.france-info.com>, La Côte d'Ivoire (enfin) sans Gbagbo: Ouattara promet "une nouvelle ère d'espérance, 11 april 2011.

Duékoué gepleegde massamoorden.¹⁵ In Duékoué werden eind maart 2011 volgens schattingen in enkele dagen tussen 330 en 1000 personen vermoord.¹⁶

Op 6 mei 2011 legde Ouattara de eed af als president.¹⁷ Eerder had Gbagbo vanuit de gevangenis in Korhogo zijn aanhangers opgeroepen om hun politieke ruzies bij te leggen en te helpen bij het opbouwen van de zwaar gehavende economie.¹⁸ Ouattara maakte bekend dat Guillaume Soro zou aanblijven als premier en als minister van Defensie. Soro was de legerleider van het net opgerichte nieuwe nationale leger FRCI (*Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire*) en had Ouattara aan de macht geholpen. De overige leden van zijn nieuwe kabinet van 36 ministers (waarvan vijf vrouwen) maakte hij bekend op 1 juni 2011. De nieuwe regering bestond uit veertien leden van de presidentspartij *Rassemblement des Républicains* (RDR), acht van de *Parti Démocratique de Côte d'Ivoire* (PDCI) van voormalig president Bédié, vijf van de *Forces Nouvelles*, vijf uit het maatschappelijk middenveld en enkele leden van kleinere partijen. Het *Front Populaire Ivoirien* (FPI) van Gbagbo had te kennen gegeven niet mee te willen doen, omdat vrijlating van hun leider een eerste voorwaarde was voor deelname aan de regering van nationale eenheid.¹⁹

Begin juni 2011 presenteerde een onafhankelijke onderzoekscommissie van de VN de uitkomsten van het onderzoek naar de mensenrechtenschendingen in Ivoorkust tijdens de postelectorale crisis. Volgens de commissie waren er talloze bewijzen van ernstige schendingen van de mensenrechten en van internationaal recht, gepleegd door de verschillende partijen in het conflict. De commissie schatte dat er ongeveer 3.000 mensen gedood waren tijdens de crisis na de laatste verkiezingen. Dit cijfer werd vervolgens door de meeste organisaties overgenomen en gehanteerd als het officiële dodental. Volgens de commissie lag de reden van het ontstaan van de politieke crisis en het gewapende conflict in de weigering van oud-president Gbagbo om de verkiezingsresultaten te accepteren. Onderliggende redenen voor de grootschalige, ernstige mensenrechtenschendingen waren volgens de commissie onder andere 'de instrumentalisatie van de etnische kwestie, de manipulatie van de jeugd door politieke actoren om ze in te zetten als instrument van geweld en onopgeloste vraagstukken van grondeigendom'.²⁰

Na afloop van de crisis werd vanaf zomer 2011 een begin gemaakt met de wederopbouw van de rechtsstaat. President Ouattara sprak de wil uit om een onafhankelijke rechtsspraak op te bouwen en plegers van mensenrechtenschendingen van beide kampen te bestraffen. Een proces van nationale verzoening is een hoge prioriteit.²¹

¹⁵ <http://www.lepoint.fr>, 'Ouattara demande à la CPI d'enquêter sur les massacres', 14 april 2011. Op 3 mei 2011 voegde Ouattara de daad bij het woord en schreef een brief aan het Strafhof. Zie RFI, 'Côte d'Ivoire: Alassane Ouattara demande à la CPI d'enquêter', 19 mei 2011.

¹⁶ Zie hiervoor het thematische ambtsbericht betreffende Ivoorkust van september 2011.

¹⁷ RFI, 'Le président Ouattara prête serment officiellement ce vendredi, 6 mei 2011.

¹⁸ NRC, 'Ivoriaans Hof erkent overwinning Ouattara', 6 mei 2011.

¹⁹ Twenty-eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire, 24 June 2011, S/2011/387; RFI, 'Côte d'Ivoire le nouveau gouvernement connu', 2 juni 2011; 'Décret No 2011-101 du 1er juin 2011 portant nomination des membres du gouvernement', 1 juni 2011.

²⁰ Human Rights Council, Report of the independent, international commission of inquiry on Côte d'Ivoire, seventeenth session, A/HRC/17/48, 6 juni 2011; AFP, 'UN probes crimes against humanity in I.Coast', 10 juni 2011.

²¹ www.ndi.org, 'President Ouattara: Reconciliation and security key to recovery in Côte d'Ivoire', 26 september 2011; CNN, 'New Ivory Coast president committed to 'national reconciliation'', 28 juli 2011; www.afrik.com, 'Alassane Ouattara declare vouloir bâtir un état de droit en Côte d'Ivoire', 17 januari 2012; www.afreelection.com, 'Côte d'Ivoire - Depuis New York, Ouattara reitere sa volonté de punir les auteurs des crimes', 27 juli 2011; www.lefigaro.fr, 'Ouattara: 'Etat de droit est en marche en Côte d'Ivoire'', 12 september 2011.

Een groot deel van de vluchtelingen keerde in de tweede helft van 2011 terug naar huis.

1.3 Staatsinrichting

1.3.1 *Uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht*

Ivoorkust is een republiek met een uitvoerende, een wetgevende en een rechterlijke macht.²²

Uitvoerende macht

De uitvoerende macht berust exclusief bij de president. De president, die in zijn hoedanigheid van staatshoofd de eenheid van de natie vertegenwoordigt, wordt rechtstreeks door de bevolking gekozen. Zijn ambtstermijn bedraagt vijf jaar en hij kan worden herkozen. Hij benoemt de premier en, op voordracht van de premier, de overige leden van het kabinet. De president beschikt over het recht om nieuwe wetsvoorstellen voor te leggen aan de Nationale Assemblee. De president is tevens opperbevelhebber van de krijgsmacht.²³

Na de presidentsverkiezingen eind 2010 ontstond controversie over de verkiezingsuitslag, gevolgd door een crisis die gepaard ging met veel geweld. Gbagbo werd op 11 april 2011 gearresteerd, waarna Alassane Ouattara op 6 mei 2011 werd ingehuldigd als de nieuwe president.²⁴

Wetgevende macht

De wetgevende macht berust in Ivoorkust bij de *Assemblée Nationale*, die uit één Kamer bestaat en elke vijf jaar direct wordt gekozen door de bevolking. De laatste verkiezingen voor de *Assemblée* vonden plaats op 11 december 2011. Daarbij zou het aantal leden worden verhoogd van 225 tot 255. De partij van president Ouattara, de *Rassemblement des Républicains* (RDR), behaalde de meerderheid. De verkiezingen zijn gecertificeerd door de VN in 193 van de 204 kiesdistricten.²⁵ Voor de laatste stand van zaken bij het uitkomen van dit ambtsbericht, zie paragraaf 2.1 betreffende de parlementsverkiezingen.

De Economische en Sociale Raad geeft advies over wetsvoorstellen die aan haar worden voorgelegd.²⁶

Rechterlijke macht

Het rechtssysteem van Ivoorkust is gebaseerd op het Franse rechtstelsel.²⁷ De rechterlijke macht bestaat uit rechtbanken met algemene jurisdictie ten aanzien van straf-, civiel- en bestuursrecht. De hoogste rechtsinstantie is het *Cour Suprême* (Hooggerechtshof).²⁸ Deze heeft drie kamers: een juridische (voor strafzaken), een audit (financiële zaken) en een administratieve (voor civiele zaken).²⁹

Daaronder komen de *Cours d'Appel* (Hoven van Beroep³⁰) en daaronder vallen de *Tribunaux de Première Instance* (Tribunalen van Eerste Aanleg³¹) en hun *Sections*

²² CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012; US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 16 juli 2010.

²³ Zie artikel 41 en verder van de grondwet van Ivoorkust, verkrijgbaar via: <http://www.loidici.com>.

²⁴ RFI, Le président Ouattara prête serment officiellement ce vendredi, 6 mei 2011.

²⁵ Er waren 205 kiesdistricten voorzien, maar in een daarvan overleed een kandidaat tijdens de campagne en konden de verkiezingen niet worden gehouden.

²⁶ http://www.gouv.ci/coecosocial_1.php

²⁷ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012.

²⁸ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012

²⁹ www.gouv.ci; www.consetat.ci; ww.state.gov.

³⁰ Vergelijkbaar met gerechtshoven.

Détachées (Districtssecties). In Ivoorkust bestaat tevens een militaire rechtbank. Tegen de uitspraak hiervan kan niet in beroep worden gegaan.³² Men kan echter een verzoekschrift indienen bij de *Cour Suprême* om van de uitspraak van de militaire rechtbank af te zien en een nieuw onderzoek aan te vragen.³³ Voor ernstige misdaden en overtredingen begaan door regeringsleden tijdens de uitoefening van hun functie en in geval van hoogverraad door de president kent Ivoorkust een speciaal orgaan: het *Haute Cour de Justice* (Hoge Hof van Justitie). Dit hof bestaat uit zeven vaste rechters en vijf vervangende rechters, gekozen uit parlamentsleden.³⁴

Op het platteland wordt nog steeds op verschillende plaatsen recht gesproken volgens inheems gewoonterecht door traditionele leiders. Ook komt het voor dat commandanten van het FRCI-leger hun eigen rechtsspraak hanteren op het platteland.

Zie verder de paragraaf 4.3.5. betreffende de rechtsgang voor het functioneren van het rechtsapparaat in de praktijk.

Decentraal niveau

Ivoorkust is opgedeeld in 19 regio's³⁵ en 90 departementen. Deze worden geleid door prefecten die worden benoemd door de regering. Aan het hoofd van de 196 gemeenten staat een gekozen burgemeester.³⁶

1.3.2 Constitutionele Raad

Ivoorkust kent een formeel onafhankelijke Constitutionele Raad (*Conseil Constitutionnel*) die tot taak heeft om wetten (voorafgaand) te toetsen aan de grondwet en zaken te behandelen die zijn gerelateerd aan verkiezingen en referenda. Zo is de Raad verantwoordelijk voor de goedkeuring van de kandidatenlijst van de verkiezingen en het bekendmaken van de verkiezingsuitslag. De Constitutionele Raad bestaat uit zeven leden.³⁷ Aangezien drie leden en de voorzitter van de Raad rechtstreeks benoemd worden door de president (en de drie overige leden door de voorzitter van het parlement), heeft de president in de praktijk veel invloed op de samenstelling van de Constitutionele Raad. De vorige voorzitter van de Raad, Paul Yao N'dré was nauw aan Gbagbo gelieerd. Zijn rol tijdens de verkiezingscrisis is omstreden.³⁸ Op 3 december 2010 verklaarde hij de verkiezingsuitslag van de presidentsverkiezingen ongeldig en riep, in strijd met de wet, Gbagbo uit tot president. Volgens velen bracht de voorzitter van de Constitutionele Raad het land met dit besluit in een diepe crisis. Dezelfde Paul Yao N'dré riep op 6 mei 2011 Ouattara uit tot president.³⁹ Yao N'dré rechtvaardigde zijn standpunt door te verwijzen naar de Raad voor Vrede en Veiligheid van de

---

³¹ Vergelijkbaar met arrondissementsrechtbanken met sector kanton.

³² ONUCI, L'Organisation et le Fonctionnement du Système Judiciaire en Côte d'Ivoire, juni 2007.

³³ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2009 – Côte d'Ivoire, 11 maart 2010.

³⁴ Zie artikelen 109 en 110 van de grondwet, verkrijgbaar via: <http://www.loidici.com>; US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011; Zie: <http://www.gouv.ci>.

³⁵ De 19 regio's zijn: Agneby, Bafing, Bas-Sassandra, Denguele, Dix-Huit Montagnes, Fromager, Haut-Sassandra, Lacs, Lagunes, Marahoue, Moyen-Cavally, Moyen-Comoe, N'zi-Comoe, Savanes, Sud-Bandama, Sud-Comoe, Vallee du Bandama, Worodougou en Zanzan. CIA The World Factbook, 19 januari 2012.

³⁶ US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011.

³⁷ US Department of State, Background Note: Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011.

³⁸ Jeune Afrique No. 2595, Ouattara: cette fois, j'y crois, 3-9 oktober 2010; Jeune Afrique No. 2597; Gbagbo: J'y suis, j'y reste, 17-23 oktober 2010.

³⁹ AFP, 'La Côte d'Ivoire depuis la présidentielle (Chronologie)', 7 mei 2011.

Afrikaanse Unie, die Ouattara als winnaar van de verkiezingen had erkend. Aangezien Ivoorkust lid is van de Afrikaanse Unie, gaan internationale normen boven de Ivoiriaanse wet. De controverse rond zijn rol bij de verkiezingen had de geloofwaardigheid van Yao N'dré aangetast. Op 25 juli 2011 werd hij vervangen door Francis Wodié.⁴⁰ Wodié is oud-vakbondsleider, oud-parlementslid en ex-Minister voor Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek. Hij is president van de door hemzelf opgerichte *Parti Ivoirien des Travailleurs* (PIT). De politicus stelde zich verschillende malen – zonder succes – kandidaat voor de presidentsverkiezingen, laatstelijk in 2010. Bij de tweede ronde van diezelfde presidentsverkiezingen betuigde hij zijn steun aan Ouattara.⁴¹

2 Politieke ontwikkelingen

Algemeen

De politieke ontwikkelingen in Ivoorkust stonden gedurende de verslagperiode vooral in het teken van de nasleep van de gewelddadige crisis die uitbrak na de presidentsverkiezingen eind 2010 en de (organisatie van de) parlementsverkiezingen op 11 december 2011. Er werd gewerkt aan de wederopbouw van de rechtsstaat. Voor de ontwikkelingen tijdens de periode tot september 2011 wordt verwezen naar het thematische ambtsbericht over Ivoorkust van 29 september 2011.

2.1 Parlementsverkiezingen

De verkiezingen van 11 december 2011 waren de eerste parlementsverkiezingen sinds 2000. De partij van Gbagbo, het *Front Populaire Ivoirien* (FPI), deed niet mee aan de verkiezingen omdat het vrijlating van haar leider als voorwaarde voor participatie had gesteld. Ook het *Congrès National pour la Résistance et la Démocratie* (CNRD), waarin de pro-Gbagbo partijen en de FPI zijn verenigd, besloot niet mee te doen. Hierop ontstonden verschillende nieuwe kleinere partijen die zich presenteerden als onafhankelijk en zich toch inschreven voor deelname aan de verkiezingen. De kandidaten presenteerden zich onder meer onder de *Union Démocratique et Citoyenne* (UDCY), de *Mouvement National Citoyen* (MNC), de *Union Républicaine pour la Démocratie* (URD) en *Cap Unir pour la Démocratie et le Développement* (Cap-UDD).⁴² In augustus 2011 had een van de leiders van de FPI, Mamadou Koulibaly, al een eigen partij opgericht, *Liberté et démocratie pour la république* (Lider), en daarmee aanhangers van de FPI weggetrokken.⁴³

De campagneperiode en de verkiezingsdag op 11 december 2011 verliepen over het algemeen rustig en zonder grote veiligheidsincidenten. Verschillende teams van internationale waarnemers waren aanwezig, waaronder de Verenigde Naties (VN), de Afrikaanse Unie (AU), de *Economic Community of West African States*

⁴⁰ France Soir, Côte d'Ivoire ; Chronologie des événements depuis mai 2011', 20 augustus 2011.

⁴¹ RFI, 'Francis Wodié, un dinosaure de la politique ivoirienne à la tête du Conseil constitutionnel', 26 juli 2011 en CV van Francis Wodié op http://www.gouv.ci/personnalites/FRANCIS_WODIE_PREIDENT_CONSEIL_CONSTITUTIONNEL.pdf

⁴² 'Special Representative Bert Koenders carries out partial certification of legislative elections of 11 december 2011 – Statement on the partial certification of legislative elections of 11 december 2011', 17 februari 2012; ; The Carter Center, Carter Center Election Observation Mission Preliminary Statement Côte d'Ivoire, Legislative Election, December 2011', 14 december 2011.

⁴³ Economist Intelligence Unit, Country Report Côte d'Ivoire, januari 2012; www.afriscoop.net, 'Côte d'Ivoire – du FPI au Lider : Mamadou Koulibaly a son parti', 11 augustus 2011; www.2ivoires.net, 'Lider Koulibaly débauche 3000 militants du FPI', 10 augustus 2011.

(ECOWAS), de Internationale Organisatie voor de Francophonie en het Carter Centrum.⁴⁴

De opkomst bij de verkiezingen was laag: 36,56 % ofwel 2 miljoen van 5 miljoen kiezers.⁴⁵ Hiervoor werden verschillende verklaringen gegeven, waaronder angst voor ongeregelde zaken zoals na de presidentsverkiezingen, een algemene lagere interesse voor parlementsverkiezingen dan voor presidentsverkiezingen, de boycot van de FPI en uitsluiting van mensen zonder identiteitskaart (men kan alleen stemmen op vertoon van de identiteitskaart).⁴⁶

De grote winnaar van de verkiezingen was Ouattara's partij de RDR (*Rassemblement des Républicains*) met 127 zetels. Verder werd de verdeling daags na de verkiezingen als volgt bekend gemaakt door de Kiescommissie: PDCI/RDA (*Parti Démocratique de Côte d'Ivoire/ Rassemblement Démocratique Africain*) 77 zetels; onafhankelijken 35; UDPCI (*Union pour la Démocratie et la Paix*) zeven; RHDP (*Rassemblement pour des Houphouëtistes pour la Démocratie et la Paix*) vier; MFA (*Mouvement des Forces d'Avenir*) drie; UPCI (*Union pour la Côte d'Ivoire*) een.⁴⁷

In Veiligheidsraadresolutie 1765 van 16 juli 2007 is bepaald dat verkiezingen in Ivoorkust moeten worden 'gecertificeerd' door de Speciale Vertegenwoordiger van de VN (SVVN). Dit houdt in dat 'tijdens alle etappes van het verkiezingsproces aan de noodzakelijke garanties voor open, vrije, eerlijke en transparante verkiezingen naar internationale standaarden is voldaan'.⁴⁸

Op 17 februari 2012 verklaarde de Speciale Vertegenwoordiger van de VN dat voor de verkiezingen van 11 december 2011 in 193 van de 205 kiesdistricten aan deze garanties was voldaan. In een van de districten was een kandidaat overleden tijdens de campagne en moest op een ander moment worden gestemd. Dit gold ook voor de overige elf kiesdistricten. Volgens de SVVN vormden de verkiezingen van 11 december 2011 'een belangrijke stap in de verankering van de democratie. Dit werd geïllustreerd door een verbeterd functioneren van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie en de Constitutionele Raad'.⁴⁹

Op 26 februari 2012 werden deelverkiezingen gehouden voor de twaalf nog ontbrekende kiesdistricten. De dag verliep rustig maar werd 's-avonds verstoord door twee gewelddadige incidenten rondom Bonon en Facobly (ongeveer driehonderd kilometer ten westen van Abidjan). Daarbij werden een konvooi met verkiezingsbiljetten en een stemkantoor beschoten. Er kwamen vijf mensen om het leven en er vielen verschillende gewonden. De Kiescommissie maakte de uitslagen bekend voor tien districten, maar kon dat niet doen voor de twee districten waar de gewelddadigheden hadden plaatsgevonden.⁵⁰ Hierdoor werd het aantal zetels in het parlement gereduceerd van 255 naar 253.

⁴⁴ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011; Afrikaanse Unie, 'Déclaration préliminaire-Mission d'observation de l'Union Africaine pour les élections législatives du 11 décembre en République de Côte d'Ivoire'.

⁴⁵ NB In 2000 was de opkomst nog lager, 32,7%, www.abidjan.net, 'Côte d'Ivoire/législatives 2011 : Satisfecit de la communauté internationale, Satisfaction du RDR', 18 december 2011; Economist Intelligence Unit, Country Report Côte d'Ivoire, januari 2012.

⁴⁶ www.bbc.co.uk, 'Low turnout in Ivory Coast parliamentary elections', 11 december 2011; ICG, Côte d'Ivoire, poursuivre la convalescence', 16 december 2011; The Carter Center, Carter Center Election Observation Mission Preliminary Statement Côte d'Ivoire, Legislative Election, December 2011', 14 december 2011; Economist Intelligence Unit, Country Report Côte d'Ivoire, januari 2012.

⁴⁷ www.abidjan.net, 'Côte d'Ivoire/législatives 2011 : Satisfecit de la communauté internationale, Satisfaction du RDR', 18 december 2011.

⁴⁸ <http://www.onuci.org/pdf/faqcertificationen.pdf>, 'The certification of elections in Côte d'Ivoire'; www.ounuci.org, 'Special Representative Bert Koenders carries out partial certification of legislative elections of 11 december 2011 - Statement on the partial certification of legislative elections of 11 december 2011', 17 februari 2012.

⁴⁹ www.ounuci.org, 'Special Representative Bert Koenders carries out partial certification of legislative elections of 11 december 2011 - Statement on the partial certification of legislative elections of 11 december 2011', 17 februari 2012; Service d'information des Nations Unies, 'L'ONU certifie partiellement les élections de décembre 2011', 17 februari 2012.

⁵⁰ www.reliefweb.int, UN News Service, 'UN deploras violent post-election incidents', 28 februari 2012; Reuters, 'Five killed in attack on Ivorian voting station', 27 februari 2012; www.reliefweb.int, UN News Service, 'UN envoy

Uiteindelijk maakte de Kiescommissie bekend dat de RDR 54,54 % van de stemmen had gewonnen, wat 138 zetels van de 253 betekende. De PDCI had 34% van de stemmen en daarmee 86 zetels.⁵¹

Kabinet en hoge politieke posten

Ter aflossing van een oude verkiezingsbelofte van President Ouattara aan Henrie Konan Bédié (wiens partij PDCI Ouattara had gesteund bij de presidentsverkiezingen van 2010) werd Premier Soro in maart 2012 vervangen door Jeannot Ahoussou Kouadio van de PDCI. Guillaume Soro werd daarop gekozen als voorzitter van het parlement. President Ouattara nam de taken van Soro als Minister van Defensie over.⁵²

Op verschillende belangrijke posten heeft Ouattara personen die tot het Gbagbo-kamp behoorden laten vervangen door personen die hem steunen. Zo werd Francis Wodié benoemd tot hoofd van de *Conseil constitutionnel* en Marcel Zadi Kessy tot voorzitter van de *Conseil économique et social*.⁵³

De FPI had geweigerd deel te nemen aan de parlementsverkiezingen en maakt geen deel uit van het parlement of het kabinet, terwijl de partij toch een deel van de bevolking vertegenwoordigt.

2.2 Formele en feitelijke uitoefening van staatsmacht

In het hele land wordt gewerkt aan het herstel van de staatsmacht, waaronder wederopbouw van de rechtsstaat en het tegengaan van straffeloosheid. Hiermee was al vóór de crisis een begin gemaakt. Rechtbanken en gevangenen worden heropend en gendarmerie en politie worden weer ingezet. Problemen hierbij vormen onder andere het gebrek aan middelen en het feit dat de meeste politie en gendarmerie ongewapend zijn. De feitelijke macht is veelal in handen van de lokale militairen. Voor een overzicht hiervan in de verschillende regio's, zie hoofdstuk 3 betreffende de veiligheidssituatie. Voor heropbouw van de rechtsstaat, zie paragraaf 4.3.5. over de rechtsgang.

2.3 Nationale verzoening

---

voices satisfaction with conduct of by-elections', 27 februari 2012; OCHA, Côte d'Ivoire, Bulletin Humanitaire, No. 7, 6 maart 2012.

⁵¹ www.reliefweb.int, AFP, 'I Coast PM steps down as results confirm Ouattara party win', 8 maart 2012.

⁵² Présidence de la République, 'Comminiqué de la Présidence de la République' betreffende decreet 2012-242 van 13 maart 2012; www.newsabidjan.net, 'Nouveau gouvernement : Ouattara, ministre de la Défense', 14 maart 2012; www.news.yahoo.com AFP, 'I. Coast president appoints PM, takes defence post', 13 maart 2012; www.france24.com, 'Ouattara takes defence portfolio, names new PM', 13 maart 2012; www.reliefweb.int AFP, 'Législatives : le Premier ministre a remis sa démission', 8 maart 2012; www.reliefweb.int UN News Service, 'UN envoy congratulates new premier and parliament president', 14 maart 2012; www.news.abidjan.net, 'Primature/Passation des charges ; De Soro à Ahoussou, 15 maart 2012; www.reliefweb.int, AFP, 'I Coast PM steps down as results confirm Ouattara party win', 8 maart 2012; www.abidjan.net, 'Election à la présidence de l'Assemblée nationale aujourd'hui : Guillaume Soro investi candidat du RDR', 12 maart 2012; www.gouv.ci, 'Assemblée nationale : Guillaume Soro élu Président', 12 maart 2012.

⁵³ Jeune Afrique, Ouattara, cent jours après', No. 2643, 4-10 september 2011.

President Ouattara heeft verklaard dat nationale verzoening een hoge prioriteit is.⁵⁴ Om dit proces in gang te zetten heeft hij een aantal politieke besluiten genomen.

De nationale onderzoekscommissie voor mensenrechtenschendingen begaan tijdens de recente politieke crisis, die in juli 2011 was ingesteld, heeft nog geen rapport afgeleverd. Critici spraken hun twijfels uit over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de commissie aangezien haar voorzitter, Matto Loma Cissé, goede banden met Ouattara heeft.⁵⁵

Op 28 september 2011 werd de Commissie voor Dialoog, Waarheid en Verzoening onder voorzitterschap van oud-premier Konan Banny geïnstalleerd. De Commissie heeft een mandaat van twee jaar. Volgens de voorzitter bestaat de doelstelling van de Commissie eruit om 'iedereen te horen', de dialoog aan te gaan en te onderzoeken wie de verantwoordelijken zijn voor de mensenrechtenschendingen tijdens de crisis.⁵⁶

2.4 Aanklachten tegen Gbagbo-getrouwen

President Ouattara benadrukte bij verschillende gelegenheden dat schenders van mensenrechten van beide kampen vervolgd zullen worden.⁵⁷ In de praktijk zijn echter slechts leden van het pro-Gbagbo kamp aangeklaagd en bleven leden van zijn eigen entourage tot nu toe buiten schot.⁵⁸

Sinds de beëdiging van Ouattara zijn verschillende arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen militairen en politici die Gbagbo hadden gesteund. Oud-premier Gilbert Aké N'Gbo, ex-minister van Buitenlandse Zaken Alcide Djédjé en Philippe-Henri Dacoury-Tabley, de voormalige gouverneur van de *Banque Centrale d'Afrique de l'Ouest* (BCEAO) werden aangehouden.⁵⁹ Zij worden beschuldigd van inbreuk op het gezag van de Staat, aanslag op de soevereiniteit van de Staat, de oprichting van gewapende bendes en wegens de verduistering van geld en goederen ten nadele van de Staat en openbare en particuliere financiële instellingen.⁶⁰ Er zijn internationale opsporingsbevelen uitgevaardigd tegen Charles Blé Goudé, voormalig minister van Jeugdzaken en leider van de Jeunes Patriotes, oud-regeringswoordvoerder Ahoua Don Mello, oud-minister van Industrie, Philippe Attey, en de oud-ambassadeur van Ivoorkust in Israël, Raymond Koudou Kessié.⁶¹ Sommige andere aangeklaagden, zoals Generaal Brunot Dogbo Blé en Generaal Guai Bi Poin zijn volgens Human Rights Watch schuldig aan zeer zware misdaden.⁶²

⁵⁴ www.ndi.org, 'President Ouattara: Reconciliation and security key to recovery in Côte d'Ivoire', 26 september 2011; CNN, 'New Ivory Coast president committed to 'national reconciliation'', 28 juli 2011.

⁵⁵ Human Rights Watch, 'They killed them like it was nothing'- The need for justice for Côte d'Ivoire's Post-Election Crimes, oktober 2011 en RFI, 'Côte d'Ivoire ; une commission d'enquete pour faire la lumiere sur les exactions commises après les election', 21 juli 2011; Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012.

⁵⁶ OCHA, Côte d'Ivoire Rapport de situation No. 18, 30 september 2011 en RFI, 'Côte d'Ivoire: la première réunion de travail pour les membres de la Commission Vérité et Réconciliation', 6 september 2011; <http://www.abidjan.net>, 'Réconciliation/Banny à propos des assises de la commission Dvr : "Chacun doit reconnaître sa part dans l'écriture de la page peu glorieuse de notre histoire"', 7 september 2011; International Crisis group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique no 176, 1 augustus 2011.

⁵⁷ Nations Unies, Département de l'Information, 'Conférence de presse du Président de la Côte d'Ivoire, Alassane Ouattara', Communiqué de presse, 27 juli 2011 en Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012.

⁵⁸ Human Rights Watch, 'They killed them like it was nothing'- The need for justice for Côte d'Ivoire's Post-Election Crimes, Human Rights Watch, oktober 2011.

⁵⁹ www.lexpress.fr, 'Côte d'Ivoire: mandats d'arrêt contre Blé Goudé et d'autres proches de Gbagbo', 1 juli 2011; www.pisqa.com, 'Côte d'Ivoire: the arrest warrants against Ble Goude and others close to Gbagbo', 2 juli 2011.

⁶⁰ Le Monde, 'Côte d'Ivoire: quinze proches de Gbagbo inculpés et écroués', 26 juni 2011.

⁶¹ Le Monde, Côte d'Ivoire: mandats d'arrêt contre Blé Goudé et d'autres pro-Gbagbo, 1 juli 2011.

⁶² They killed him like it was nothing' - The need for justice for Côte d'Ivoire's post-election crimes, Human Rights Watch, oktober 2011.

Op 30 maart 2012 bracht het Parket van Abidjan een communiqué uit met nadere informatie over de onderzoeken en de aantallen personen die zijn aangeklaagd voor verschillende vergrijpen met betrekking tot de post-electorale crisis. In totaal zijn 194 personen in staat van beschuldiging gesteld. Voor wat betreft economische overtredingen zijn 78 personen gehoord. Er zijn 24 personen aangeklaagd, waarvan twaalf zich in preventieve detentie bevinden en twaalf in voorlopige vrijheid zijn gesteld. Er zijn twintig internationale arrestatiebevelen uitgevaardigd. Wat betreft overtredingen van de staatsveiligheid zijn 87 personen gehoord. Aan de hand daarvan zijn 68 personen in staat van beschuldiging gesteld, waarvan 43 zich in preventieve detentie bevinden. Voorts zijn 6000 getuigen gehoord over '*crimes de sang*' (onder andere moord, doodslag, plundering) en andere misdaden. Op basis daarvan zijn 71 personen, waaronder Simone Gbagbo, aangeklaagd. 46 daarvan bevinden zich in preventieve detentie en 26 in voorlopige vrijheid. Ook werden personen aangeklaagd die ervan worden beschuldigd van betrokkenheid bij twee ontvoeringen met dodelijke afloop tijdens de post-electorale crisis.⁶³

Hoewel de misdaden en mensenrechtenschendingen tijdens de crisis ook door militairen van het Ouattara-kamp zijn gepleegd, is tot nog toe geen enkele hoge militair of politiek kopstuk van zijn entourage in staat van beschuldiging gesteld.⁶⁴ Ouattara staat nu bloot aan zware kritiek. Verschillende NGO's en andere critici hebben verklaard te vrezen voor 'overwinnaarsrecht'.⁶⁵ Volgens Human Rights Watch zou de Minister van Justitie desgevraagd in september 2011 hebben gezegd dat er 'moeilijkheden' waren in de onderzoeken naar de misdaden begaan door de FRCI.⁶⁶

2.5 Internationaal Strafhof

Op 23 juni 2011 kreeg de hoofdaanklager van het Internationaal Strafhof Luis Moreno Ocampo autorisatie voor een onderzoek naar oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid in Ivoorkust. Het zou de eerste keer zijn dat het Hof een onderzoek instelt naar aanleiding van een verklaring van een staat die geen partij is bij het Statuut van Rome, maar wel de rechtsbevoegdheid van het Hof heeft geaccepteerd.⁶⁷

Naar de situatie in Ivoorkust werd al vooronderzoek gedaan sinds oktober 2003. De toenmalige president Gbagbo had de bevoegdheid van het Hof erkend, zoals voorzien in artikel 12-3 van het Statuut van Rome.⁶⁸ In december 2010 stuurde Ouattara een nieuwe brief naar het Bureau van de Aanklager waarin hij dit

⁶³ Dit betreffen Yves Lambelin c.s. en '*colonel-major*' Dosso Adama. www.notrevision.net, 'Communiqué du Parquet sur les enquêtes - 194 personnes inculpées, toutes proches de l'ex-president Gbagbo', 31 maart 2012; www.rfi.fr, 'Côte d'Ivoire: le parquet d'Abidjan poursuit son enquête sur les violences postélectorales', 4 april 2012; www.aip.ci, 'Crise postélectorale : 71 personnes don't l'ex-première dame inculpées pour "crimes de sang"', 1 april 2011; www.seneweb.com, 'Assassinat du colonel Dosso Adama/Les gardes de corps d'Allou Eugène et Dogbo Blé avouent : "Nous l'avons tué et jeté le corps sur l'autoroute"', 8 juni 2011; www.news.abidjan.net, 'Mandat d'arrêt, atteinte à la sûreté de l'Etat .... Le Parquet fait le point', 31 maart 2012; www.news.abidjan.net, 'Côte d'Ivoire - Au total 194 inculpées suite à la crise post-électorale', 1 april 2012.

⁶⁴ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', augustus 2011

⁶⁵ They killed him like it was nothing' - The need for justice for Côte d'Ivoire's post-election crimes, Human Rights Watch, oktober 2011' en Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012. Ook International Crisis Group en Amnesty International.

⁶⁶ International Crisis group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique no 176, 1 augustus 2011.

⁶⁷ ICC, 'ICC Prosecutor ready to request judges for authorization to open an investigation', 22 juni 2011; United Press International, 'ICC's Ivory Coast war crimes investigation approved', 23 juni 2011.

⁶⁸ <http://reliefweb.org>, International Criminal Court, 'La commission de massacres de facon systematique ou généralisée en Côte d'Ivoire pourrait faire l'objet d'une enquête du Bureau du Procureur', 6 april 2011.

bevestigde. Op 4 mei 2011 verzocht de president om te starten met een onpartijdig en onafhankelijk onderzoek naar de ernstigste misdaden gepleegd sinds 28 november 2010 op het gehele grondgebied van het land.⁶⁹ Ook vroeg Ouattara het Internationaal Strafhof een onderzoek in te stellen naar de (onder andere door zijn eigen aanhangers in Duékoué gepleegde) massamoorden.⁷⁰ Op 28 juni 2011 tekende Ivoorkust een akkoord dat vervolgingen door het *International Criminal Court* (ICC) juridisch mogelijk maakt.⁷¹ Op 3 oktober gaf het ICC de aanklager toestemming om een onderzoek te starten naar de gepleegde misdaden in het land.⁷²

Ex-president Gbagbo werd op 29 november 2011 door de Ivoriaanse autoriteiten overgedragen aan het Internationaal Strafhof in Den Haag. Dit op basis van een arrestatiebevel van 23 november 2011. Gbagbo wordt beschuldigd van verschillende misdaden tegen de menselijkheid: moord, verkrachting en andere vormen van seksueel geweld, vervolging en andere inhumane daden, alle gepleegd tussen 16 december 2010 en 12 april 2011.⁷³

Tijdens een zitting van *Pre-Trial Chamber* III van het ICC op 5 december 2011 werd de identiteit van Gbagbo vastgesteld en werd zeker gesteld dat hij juist geïnformeerd was over de aanklachten tegen hem. De zaak *The Prosecutor v. Laurent Koudou Gbagbo* zal op 18 juni 2012 aanvangen.⁷⁴

Op 22 februari 2012 werd besloten om de het onderzoek naar de wreedheden in Ivoorkust uit te breiden. Ook de periode van 2002 tot 2010 zal worden onderzocht en niet alleen die ná 28 november 2010.⁷⁵

3 Veiligheidssituatie

De veiligheidssituatie in Ivoorkust werd gedurende de verslagperiode bepaald door de nasleep van de politieke crisis na de presidentsverkiezingen eind 2011. Voor een volledige beschrijving van de gebeurtenissen per regio en per wijk tot aan september 2011, zie het thematisch ambtsbericht over Ivoorkust van september 2011. Voor de periode daarvoor, zie het algemene ambtsbericht Ivoorkust van februari 2011.

Na het einde van de crisis verbeterde de veiligheidssituatie geleidelijk aan. Sinds december 2011 is het aantal incidenten alsook de spanning echter weer opgelopen, waardoor de veiligheidssituatie fragieler is geworden. Hieronder volgt een overzicht van de veiligheidssituatie per regio.

In Ivoorkust zijn de Franse troepenmacht *Licorne* en de VN macht ONUCI (*Opération des Nations Unies en Côte d'Ivoire*) gestationeerd. *Licorne* heeft tot taak het verzekeren van de veiligheid van Franse onderdanen en het ondersteunen van

⁶⁹ <http://reliefweb.int/>, International Criminal Court, 'ICC Prosecutor ready to request judges for authorization to open an investigation', International Criminal Court, 22 juni 2011, <http://reliefweb.int/node/421727> United Press International, 'ICC's Ivory Coast war crimes investigation approved', 23 juni 2011.

⁷⁰ <http://www.lepoint.fr>, Ouattara demande à la CPI d'enquêter sur les massacres, 14 april 2011. Op 3 mei 2011 voegde Ouattara de daad bij het woord en schreef zijn brief aan het Strafhof. Zie RFI, Côte d'Ivoire : Alassane Ouattara demande à la CPI d'enquêter, 19 mei 2011.

⁷¹ Economist Intelligence Unit Country Report Côte d'Ivoire, juli 2011.

⁷² www.reliefweb.int, 'ICC Judges OK investigation', Human Rights Watch, 3 oktober 2011.

⁷³ www.reliefweb.int, 'New suspect in the ICC's custody: Laurent Gbagbo arrived at the detention centre', ICC (ICC-CPI-20111130-PR747), 30 november 2011.

⁷⁴ ICC Press Release 05.12.2011, 'Confirmation of charges hearing in the case of The Prosecutor v. Laurent Koudou Gbagbo scheduled to start on 18 June 2012', ICC-CPI-20111205-PR751, 5 december 2011.

⁷⁵ www.reliefweb.int, International criminal Court, 'The ICC Judges expand the scope of the investigation to the 2002-2010 period', ICC-CPI-20120223-PR768, 23 februari 2012; www.nd.nl, Nederlands dagblad, 'ICC breidt onderzoek Ivoorkust uit', 23 februari 2012.

ONUCI en telt ongeveer 450 manschappen. ONUCI beschikt over meer dan 12.000 man militair en civiel personeel. Haar taken bestaan onder andere uit het monitoren van de beëindiging van de vijandelijkheden, het assisteren van de regering in ontwapening en re-integratie, het assisteren bij verkiezingen en steun bij humanitaire hulp.⁷⁶

3.1 Veiligheidssituatie in de verschillende regio's

Abidjan

Tijdens de recente crisis was Abidjan het belangrijkste strijdtoneel van de gevechten tussen de beide kampen. Na de beëindiging van de gevechten in april 2011, verbeterde de veiligheidssituatie geleidelijk aan. De situatie blijft echter fragiel. Er vinden nog steeds regelmatig gewelddadige incidenten plaats waarbij verschillende groepen met elkaar in gevecht raken, zoals de ongeregelde heden die uitbraken bij bijeenkomsten van de FPI van Gbagbo op 8 oktober 2011 en op 22 januari 2012.⁷⁷

Een andere bron van onveiligheid zijn berovingen door criminelen of door gewapende mannen in uniform, al dan niet bij wegversperringen. Zij houden mensen aan die ze vervolgens bedreigen en beroven. Zie hiervoor paragrafen 4.3.4 en 4.3.5 betreffende bewegingsvrijheid en rechtsgang.

Het komt ook regelmatig voor dat leden van de FRCI mensen beroven of afpersen. Volgens de VN maken FRCI soldaten zich schuldig aan verkrachting, marteling en gewapende overvallen.⁷⁸ Dit betreffen individuele soldaten die op eigen initiatief handelen en zich onttrekken aan het gezag van hun legerleiders. De overheid heeft maatregelen getroffen om ferm op te treden hiertegen. Zie paragraaf 3.2 betreffende de FRCI.

De VN en de leiding van de FRCI werken samen om de veiligheid beter te kunnen waarborgen. Zo werd het aantal gezamenlijke patrouilles van ONUCI en FRCI⁷⁹ verhoogd na gewelddadigheden in Abidjan en andere delen van het land in december 2011.⁸⁰ Zie eveneens paragraaf 3.2 betreffende de FRCI.

Verder is het grootste gedeelte van de 12.000 gevangenen die tijdens de crisis wisten te ontsnappen uit verschillende gevangenissen, nog steeds op vrije voeten.⁸¹

Parallele veiligheidsstructuur

In de stad nemen politie en gendarmerie geleidelijk aan hun posten weer in. In verschillende wijken ligt de daadwerkelijke macht echter nog steeds bij de soldaten van de FRCI. Politieagenten zijn meestal niet gewapend, in tegenstelling tot de FRCI.⁸² Er is een parallel veiligheidssysteem ontstaan waarbij politie agenten in sommige buurten in de praktijk onder de autoriteit van de FRCI staan.

⁷⁶ www.defense.gouv.fr; www.un.org.

⁷⁷ www.reliefweb.int 'UN condemns Ivory Coast weekend violence', AFP, 10 oktober 2011; www.reliefweb.int 'L'ONU condamne les incidents à un meeting du FPI', UNOCI, 11 oktober 2011; www.abidjan.net, 'Meeting du FPI-Marcory, au stade Konan Raphaël : Mobilisation extraordinaire !', 31 oktober 2011; www.abidjan.net, 'Un mort dans l'attaque d'un meeting du FPI en Côte d'Ivoire', 23 januari 2012.

⁷⁸ www.reliefweb.org, UN News Service, 'UN voices concern at reports of human rights abuses in Côte d'Ivoire', 29 december 2011.

⁷⁹ Dit betreffen uiteraard FRCI-soldaten die wel volgens de regels en de orders van hun superieuren handelen.

⁸⁰ www.reliefweb.org, UN News Service, 'UN voices concern at reports of human rights abuses in Côte d'Ivoire', 29 december 2011.

⁸¹ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

⁸² Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012. Ook International Crisis Group en Amnesty International.

De macht over Abidjan is opgedeeld tussen de verschillende voormalige zone-commandanten van de FAFN (*Forces Armées des Forces Nouvelles*⁸³, die nu formeel deel uitmaken van de FRCI) uit het noorden van het land die de veiligheid in hun gebied bewaken en patrouilles organiseren. De facto gebruiken zij hetzelfde systeem om de macht te handhaven als zij voorheen deden in het noorden.⁸⁴

Volgens het rapport '*Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire*' van de *International Crisis Group* werd de macht in Abidjan als volgt verdeeld. Issiaka Ouattara heeft de controle over Marcory, Koumassi, Port-Bouët en Treichville. Cherif Ousmane bestuurt het Plateau en Adjamé. Morou Ouattara, Hervé Touré, Ousmane Coulibaly en Gaoussou Koné hebben de rest van Abidjan onder elkaar verdeeld, namelijk Cocody, Yopougon, Abobo, Anyama en Attécoubé.⁸⁵ Zie ook paragraaf 3.2.

Westen en zuidwesten

In het westen en zuidwesten werd de veiligheidssituatie tijdens een groot deel van de verslagperiode bepaald door de nasleep van de crisis. Na de crisis nam de onveiligheid geleidelijk af, maar de veiligheidssituatie is er nog steeds fragiel te noemen. De aanwezigheid van huurlingen, zogenaamde 'zelfbeschermingsgroepen', Dozo's⁸⁶ en grote hoeveelheden wapens blijven een bron van onveiligheid.⁸⁷

Er zijn geregeld incidenten waarbij de FRCI slaags raken met de lokale bevolking of met milities. Zo werden in Vavoua midden december 2011 minstens zes personen gedood bij confrontaties tussen FRCI en gewapende jongeren.⁸⁸

Ook komt het voor dat gewapende mannen een dorp binnenvallen. Een voorbeeld is een inval in september 2011 op de dorpjes Niégré en Zriglo (Tai), waarbij ongeveer 20 personen werden gedood en tientallen huizen in brand gestoken. De daders waren vermoedelijk Liberiaanse milities die de grens waren overgestoken.⁸⁹

Verder komen gewelddadigheden voor tussen leden van verschillende etnische groepen. Zo vonden in de eerste week van november 2011 confrontaties plaats tussen leden van de Bété-gemeenschap (de etnische groep van oud-president Gbagbo) en de Baoulé (die Ouattara steunen), waarbij vier personen werden gedood.⁹⁰

Evenals in andere gebieden werd in december 2011 het aantal gezamenlijke patrouilles met FRCI en Franse Licorne troepen opgevoerd. Ook versterkte ONUCI (*Opération des Nations Unies en Côte d'Ivoire*) haar aanwezigheid door het opzetten van drie nieuwe kampementen in Tabou, Taï en Zouan Hounien en de versterking van de bestaande kampen in Toulépleu, Issia, Gagnoa, Sinfra en Bouaflé.⁹¹

Problematiek grondrechten in het westen

⁸³ Dit zijn de oud-commandanten van de FAFN, ook wel zone-commandanten genoemd, die nu deel uitmaken van de FRCI.

⁸⁴ Africa Confidential, 'Côte d'Ivoire – Economy recovers, security wobbles', 23 september 2011.

⁸⁵ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique de Crisis Group no 176, augustus 2011.

⁸⁶ De Dozo's zijn een broederschap van traditionele jagers die bekend staan om hun magische krachten. In de jaren '90 ontvoerden de Dozo's in Ivoorkust zich tot onofficiële politie, ze werden op het platteland ingeschakeld om de misdaad te bestrijden als de echte politie daartoe niet in staat was. Sinds de opstand van 2002 vochten Dozo's geregeld mee met de rebellen en kwamen ook mee naar het westen tijdens de opmars van de FAFN begin 2011.

⁸⁷ Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

⁸⁸ www.un.org, 'Senior UN official deploras deadly Ivorian clashes', 18 december 2011 en www.abidjan.net, 'Côte d'Ivoire ; 6 morts dans des affrontements militaires/habitants dans l'oest', 18 december 2011 en www.wadr.org, 'Ivory Coast: Vavoua Clashes Kill Six', 19 december 2011.

⁸⁹ www.reliefweb.int, 'ONU CI surveille la situation après un raid meurtrier dans l'oest', UN News Service, 21 september 2011 en OCHA, Côte d'Ivoire situations report no. 17, 23 september 2011.

⁹⁰ Le Potentiel, 'Côte d'Ivoire ; des affrontements à l'Ouest font des morts', 4 november 2011 en www.afrik.com, 'Côte d'Ivoire ; de nouveaux affrontements dans l'Oest font 4 morts', 4 november 2011.

⁹¹ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

Vóór het uitbreken van de gevechten naar aanleiding van de verkiezingscrisis waren spanningen tussen de verschillende gemeenschappen en de aanwezigheid van milities en aanhoudende criminele acties van gewapende bendes ('*coupeurs de route*')⁹² al een belangrijke bron van onveiligheid in het westen. Geweld tussen gemeenschappen kwam onder andere voort uit onenigheid over grondrechten en er waren regelmatig aanvallen op bevolkingsgroepen van buitenlandse afkomst (die echter soms al generaties lang in Ivoorkust woonden). De afwezigheid van een goed functionerend rechtssysteem verergerde de situatie.⁹³

Land werd van oudsher verkocht of in pacht of beheer gegeven via overeenkomsten gebaseerd op inheems gewoonterecht. Gemaakte afspraken werden doorgaans niet vastgelegd en conflicten werden opgelost via traditionele rechtsspraak. Om de landrechten te reguleren werd in 1998 een wet op grondrechten aangenomen. Deze wet verschaftte echter niet op alle punten duidelijkheid en leidde niet tot de beoogde oplossing van de onenigheden. Ook bleef rechtsspraak via traditionele mechanismen gewoon voortbestaan.⁹⁴

Tijdens de crisis ontvluchtten velen het geweld en lieten zij hun bezittingen onbewaakt achter. Toen zij na de crisis naar huis terugkeerden zagen zij hun land en huis bezet door anderen, waardoor de problematiek om de grond weer in volle hevigheid ontbrandde.⁹⁵ Zie hiervoor paragraaf 5.2. betreffende etnische minderheden.

Noorden

In het noorden van het land is de veiligheidssituatie nauwelijks anders dan tijdens de periode vóór de presidentsverkiezingen. Voorheen hadden de zone-commandanten van de FAFN er de macht. Nu maken zij formeel deel uit van het regeringsleger FRCI, maar in feite besturen zij het gebied nog op dezelfde manier en wordt de status-quo van vóór de crisis gehandhaafd.⁹⁶ De voormalige zone-commandanten (die er zoals eerder beschreven inmiddels nieuwe verantwoordelijkheden in Abidjan hebben bijgekregen) hebben nog steeds de facto de macht in handen. Ondanks dat '*La Centrale*' - de onofficiële schatkist van de rebellen in het noorden - officieel niet meer zou bestaan, dragen de commandanten nog steeds een percentage van hun inkomsten hieraan af. Deze inkomsten worden voornamelijk verkregen door afpersing.⁹⁷

De politie en gendarmerie in het noorden zijn veelal onbewapend. Volgens de *International Crisis Group* is het de agenten in Duékoué alleen toegestaan om wapens te dragen bij patrouilles of gezamenlijke operaties. Na afloop hiervan worden de wapens weer ingenomen door de FRCI. In de rest van de provincie Moya-Cavally schijnt het op dezelfde manier te verlopen.⁹⁸

⁹² Letterlijk 'afsnijders', d.w.z. bandieten die automobilisten de berm indrukken en beroven.

⁹³ IDMC/NRC, Côte d'Ivoire: Land tensions are a major obstacle to durable solutions, 30 december 2009; UN Security Council, S/2010/15, 7 januari 2010; UN Security Council, S/2010/245, 20 mei 2010; Reuters, Key political risks to watch in Ivory Coast, 2 augustus 2010; HRW, Afraid and forgotten, lawlessness, rape and impunity in Western Côte d'Ivoire, oktober 2010.

⁹⁴ International Displacement Monitoring Centre (IDMC) en Norwegian Refugee Council (NRC), 'Whose land is this? Land disputes and forced displacement in the western forest area of Côte d'Ivoire', oktober 2009; FAO, 'Evaluation du foncier - rapport final consolidé', 12 november 2011.

⁹⁵ In sommige gevallen roepen (vermeende) grondeigenaren de hulp in van gewapende groeperingen, hetgeen tot onveiligheid kan leiden.

⁹⁶ Jeune Afrique, 'Ouattara, cent jours après', No. 2643, 4-10 september 2011.

⁹⁷ Africa Confidential, 'Côte d'Ivoire - Economy recovers, security wobbles', 23 september 2011 en Jeune Afrique, 'Ouattara, cent jours après', No. 2643, 4-10 september 2011.

⁹⁸ International Crisis Group, 'Côte d'Ivoire : poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

Een aantal bronnen gaf aan dat de criminaliteit in het noorden is toegenomen vanwege de veranderingen in het machtsevenwicht. Ook in het noorden maken FRCI-soldaten zich schuldig aan afpersing en geweld.⁹⁹

Ondanks deze situatie heeft de overheid enige vooruitgang weten te boeken met het herstel van de staatsautoriteit in het noorden. Eind september 2011 installeerde Minister van Defensie Soro in Korhogo troepen van onder andere de FRCI, de nationale gendarmerie, de nationale politie en de douane in de regio Savanes. De ceremonie, waarbij eenheden van leger en politie een defilé hielden, symboliseerde de terugkeer van militaire- en overheidsgezagsdragers na tien jaar afwezigheid in dit gebied. Ook in Séguéla, Bouna, Bouaké en Man zullen FRCI, gendarmerie en politie worden geïnstalleerd.¹⁰⁰

Zuiden

De veiligheidssituatie in het zuiden blijft fragiel. Net als elders zijn er incidenten gemeld waarbij de FRCI slaags raakte met de autochtone bevolking. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Sikensi in december 2011, waarbij vier doden en vijftien gewonden vielen.¹⁰¹

3.2 *Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire (FRCI) en Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR)*

In maart 2011 creëerde president Ouattara de *Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire* (FRCI) door de *Forces de Défense et de Sécurité de Côte d'Ivoire* (FDS) en de *Forces Armées des Forces Nouvelles* (FAFN) samen te voegen onder gezag van de toenmalige minister van Defensie Guillaume Soro.¹⁰² De FDS was het voormalige regeringsleger en steunden Gbagbo, terwijl de FAFN (veelal bestaand uit lokale commandanten uit het noorden) voor Ouattara vochten. In het begin was echter helemaal geen sprake van een fusie van de twee legers die elkaar kort daarvoor nog hadden bevochten. Het was een chaotische en ongeleide situatie.

Op 7 juli 2011 benoemde Ouattara de voormalige militaire leider van de rebellen, Soumaila Bakayoko, tot opperbevelhebber van het leger. In het kader van de nationale verzoening benoemde hij een voormalige generaal van Gbagbo, Deto Leto, tot plaatsvervanger van Bakayoko. Tevens verving Ouattara de bevelhebbers van de luchtmacht, de landmacht en de gendarmerie. Ook in die laatste functies werden personen aangesteld die onder Gbagbo hadden gediend.¹⁰³ Critici zeiden dat de keuze van generaal Bakayoko als leider van de FRCI geen gelukkige is, daar een voormalige rebellenleider nu het commando heeft over de reguliere strijdkrachten van het land.¹⁰⁴

Ook andere hoge militairen uit het rebellenkamp kregen sleutelposities in het nieuwe leger. Op 3 augustus 2011 werd oud-rebellenleider Issiaka Ouattara, bijgenaamd Wattao, benoemd tot plaatsvervangend commandant van de *Garde Républicaine*.

⁹⁹ www.reliefweb.int, Human Rights Watch, 'Lethal crime wave, security vacuum', 5 maart 2012; www.reliefweb.int, Missionary International Service News Agency, 'Victimes et violations des droits de l'homme : la Lidho s'insurge', 6 maart 2012.

¹⁰⁰ www.abidjan.net, 'Les "corps habillés" officiellement de retour dans la région des Savanes', 30 september 2011.

¹⁰¹ www.reliefweb.int, AFP, 'Quatre morts, dont deux soldats, dans les violences', 27 december 2011 en www.reliefweb.org, Missionary International Service News Agency, 'Nouvelles violences au sud, militaires et ethnies impliqués', 27 december 2011.

¹⁰² Dit gebeurde per ordonnance 2011-002 van 17 maart 2011 en vloeide voort uit de bepalingen van het Verdrag van Ouagadougou. www.abidjan.net 'Presse: Ecrits offensants et injurieux pour le président et les Frci / Le CNP va frapper fort', 23 juni 2011 en Amnesty International, AFR 31/002/2011, mei 2011.

¹⁰³ Le Monde, Côte d'Ivoire: un ancien rebelle à la tête de la nouvelle armée, 7 juli 2011.

¹⁰⁴ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique de Crisis Group no 176, augustus 2011.

Chérif Ousmane, de commandant van Bouaké werd tweede man van de presidentiële beveiliging en de voormalige FAFN-commandant van Korhogo, Martin Fofié Kouakou, werd benoemd tot commandant van de landmacht in die stad. Ousmane was voorheen het hoofd van de operaties van de *Forces Républicaines*, die Gbagbo-aanhangers standrechtelijk geëxecuteerd zouden hebben. Fofié Kouakou was in 2006 geplaatst op een sanctielijst van de VN Veiligheidsraad wegens zware schendingen van de mensenrechten en van internationaal recht.¹⁰⁵

Zonecommandanten van de FAFN hebben sinds het aantreden van Ouattara een belangrijk aandeel verkregen in de bevelstructuur van de FRCI, vooral in Abidjan.¹⁰⁶ Zie ook paragraaf betreffende veiligheidssituatie in Abidjan.

Het is niet bekend uit hoeveel man de FRCI precies bestaat, schattingen lopen uiteen van 40.000 tot 70.000. Veel jongemannen hebben zich als 'vrijwilliger' bij de FRCI aangesloten toen duidelijk werd wie de overwinnaars gingen worden. Dit aantal 'vrijwilligers' wordt door de Ivoriaanse autoriteiten geschat op 30.000.¹⁰⁷

Het gedrag van de FRCI is onderhevig aan zware kritiek, onder meer omdat zij zich niet altijd gedragen als ordehandhavers. In de praktijk staan de FRCI boven de – veelal onbewapende – politie en de gendarmerie en vaak ook 'boven de wet'. Volgens de VN maken FRCI soldaten zich schuldig aan verkrachting, marteling en gewapende overvallen.¹⁰⁸

Volgens een bron oefenen FRCI-soldaten invloed uit op justitiële aangelegenheden wanneer zij daartoe de kans hebben. Dit doen zij op dezelfde manier als de FAFN-commandanten die in het noorden jarenlang de rechtspraak in hun gebied controleerden. Op het platteland bestaat een systeem van traditionele rechtspraak en zogenaamde 'kangoeroe rechtbanken'. Deze worden gerund door Dozo's en commandanten van FRCI en volgen veelal het principe van vergelding (meestal fysieke straffen) voor overtredingen.

Het komt voor dat de FRCI wordt ingeschakeld om oude rekeningen te vereffenen. Personen die wraak willen nemen beschuldigen de persoon in kwestie van pro-Gbagbo sympathieën en vragen de plaatselijke FRCI om op te treden. Geregeld zijn deze beschuldigingen verzonnen. Ook maken mensen 'gebruik van hun uniform' om banditisme te bedrijven.

President Ouattara heeft verschillende initiatieven ondernomen om wangedrag van individuele FRCI-soldaten aan banden te leggen. Na de incidenten in december 2011, waarbij gewelddadigheden plaatsvonden tussen FRCI en de bevolking, riep hij de soldaten op om terug te gaan naar de kazerne. Onder geleverde soldaten is de discipline beter te handhaven dan onder militaire eenheden zonder vaste verblijfplaats. Verder riep hij een Speciale Eenheid van militaire politie in het leven om geweld, corruptie en afpersing tegen te gaan. Deze wordt geleid door voormalig zone-commandant Koné Zakaria.¹⁰⁹ Naar de FRCI die betrokken waren bij de

¹⁰⁵ <http://reliefweb.int/>, AFP, Former rebel commanders given keyposts in Ivory Coast Army, 4 augustus 2011 en Conseil de sécurité, Département de l'information, 'Le Comité du Conseil de Sécurité concernant la Côte d'Ivoire établit la liste des personnes soumises aux mesures imposées par la résolution 1572 (2004), SC/8631, 7 februari 2006.

¹⁰⁶ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique de Crisis Group no 176, augustus 2011.

¹⁰⁷ ICG, Côte d'Ivoire ; poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

¹⁰⁸ www.reliefweb.int, 'UN voices concern at reports of human rights abuses in Côte d'Ivoire', 29 december 2011.

¹⁰⁹ Economist Intelligence Unit, Country report Côte d'Ivoire, januari 2012; www.irinnews.org, 'Côte d'Ivoire: Former pro-Ouattara rebels still need reining in', 30 december 2011.

eerdergenoemde confrontaties tussen FRCI en gewapende jongeren in Vavoua is een onderzoek ingesteld.¹¹⁰

Ook benoemde de president op 7 oktober 2011 Tuo Fozié (oud-directeur-generaal politie en gendarmerie van de FAFN) tot commandant van een Speciale Eenheid tegen Afpersing. Deze Eenheid bestaat uit 350 man van onder andere FRCI, gendarmerie, politie en douane en heeft als taak om ferm op te treden tegen *racketing* (afpersing) door FRCI en 'gewone' criminelen.¹¹¹

Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR)

In Ivoorkust bestond een programma voor demobilisatie en re-integratie van oud-strijders, het *Programme national de réinsertion et de réhabilitation communautaire* (PNRRC).¹¹² Dit programma verliep echter moeizaam. Sinds het einde van de crisis voert de DDR-sectie van ONUCI een deel van de taken van het nieuw opgezette DDR-programma uit. Het is nog niet bekend hoeveel strijders er in totaal ontwapend moeten worden. De oude lijst (waarop 147.000 namen stonden) was volledig onbetrouwbaar en dus zal nieuwe identificatie en hertelling moeten plaatsvinden. Het DDR-programma richt zich in eerste instantie op de groepen die een belangrijke rol hebben gespeeld, zoals het Onzichtbare Commando. Dit commando is in juni 2011 volledig geregistreerd en ontwapend, evenals de Amadé-groep in Duékoué (circa 200 man). In de periode april 2011 tot februari 2012 zijn er ongeveer 1800 strijders ontwapend.

Er zijn daarnaast algemene collectes van wapens, die worden uitgevoerd in samenwerking met lokale media. Sinds het einde van de crisis zijn tientallen vernietigingsoperaties van wapens uitgevoerd. De ingeleverde wapens worden in depots bewaard en bewaakt door de VN. Sinds het begin van de operatie in juni 2011 tot februari 2012 zijn er in totaal 1.034 wapens ingenomen.¹¹³

Er bestaan geen betrouwbare cijfers over de aantallen illegale wapens die in omloop zijn in het land, het wordt geschat op tussen 400.000 en een miljoen.

4 Mensenrechten

4.1 Juridische context

4.1.1 Verdragen en protocollen

Ivoorkust is partij bij een aantal internationale instrumenten op het gebied van mensenrechten en het humanitair recht, waaronder:¹¹⁴

- Handvest van de Verenigde Naties (1960);
- Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (1961) en het Protocol betreffende de status van vluchtelingen (1970);
- de vier Geneefse Verdragen uit 1949 betreffende krijgsgevangenen, strijdkrachten ter land en ter zee en burgers in oorlogstijd (1961) en de bijbehorende twee Additionele Protocollen uit 1977 betreffende de bescherming

¹¹⁰ www.observers.france24.com, 'Una bavure des FRCI seme la zizanie a Vavoua', 19 december 2011; <http://www.youtube.com/watch?v=pd-NYfw-WRK>.

¹¹¹ ICG, 'Poursuivre la concalescence', 16 december 2011; Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012.

¹¹² Zie www.pnrrc-ci.org.

¹¹³ UN News Service, 'L'ONUCI se tient prete a certifier les résultats des élections', 9 februari 2012.

¹¹⁴ Tussen haakjes staat aangegeven vanaf welk jaar het genoemde instrument voor Ivoorkust bindend is. Voor de verdragen zie: www.treaties.un.org en www2.ohchr.org en www.unog.ch en www.icrc.org.

- van slachtoffers van internationale en niet-internationale gewapende conflicten (1989);
- Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (1973);
  - Verdrag inzake de rechten van het kind (1991) en het bijbehorende amendement op artikel 43 (2001);
  - Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (1992);
  - Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (1992), inclusief het bijbehorende Protocol (1997);
  - Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (1995);
  - Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing (1995);
  - Verdrag ter voorkoming en bestraffing van genocide (1995);
  - Afrikaans Handvest voor de rechten van mensen en volken (1992), inclusief het bijbehorende Protocol betreffende de oprichting van een Afrikaans Hof voor de rechten van mensen en volken;
  - Verdrag op het verbod van landmijnen (2000);
  - Verdrag van de Afrikaanse Unie ter bescherming van ontheemden in Afrika, (2009).¹¹⁵

Volgens de Ivoiriaanse grondwet prevaleren in principe de bepalingen van alle geratificeerde en gepubliceerde internationale instrumenten boven de nationale wetgeving.¹¹⁶

4.1.2 *Nationale wetgeving*

De wet- en regelgeving van Ivoorkust bestaat uit een grondwet en een uitgebreid stelsel van wetten en lagere regelgeving zoals '*décrets*', '*ordonnances*', '*décisions*' en '*arrêtés*'.¹¹⁷

Grondwet

De huidige grondwet van Ivoorkust is per referendum goedgekeurd op 23 juli 2000 en bij wet nr. 2000-513 op 1 augustus 2000. De tekst van de grondwet, de interpretatie ervan en de beoordeling van de grondwettelijkheid van overige wetgeving vallen onder de verantwoordelijkheid van de Constitutionele Raad.¹¹⁸ De grondwet bevat onder meer een opsomming van (mensen)rechten die in Ivoorkust dienen te worden beschermd. Naast deze rechten noemt de grondwet ook een aantal plichten die bindend zijn voor alle personen die zich op het grondgebied van Ivoorkust bevinden. Hiertoe behoren de plicht om de wetten van het land na te leven, de natie te beschermen, publieke goederen te respecteren en de bij wet voorgeschreven fiscale lasten te voldoen. In de grondwet wordt ook ingegaan op de taakverdeling en de functie van de verschillende staatsorganen zoals de president, het parlement en de gerechtshoven.¹¹⁹

Wetgevingsproces

¹¹⁵ Ivoorkust heeft het verdrag in november 2009 getekend maar nog niet geratificeerd. Zie http://au.int/en/sites/default/files/Convention_on_IDPs.pdf geraadpleegd op 4 oktober 2011.

¹¹⁶ Zie artikel 87 van de grondwet van Ivoorkust, zie: www.loidici.com of in het Engels op http://abidjan.usembassy.gov/ivoirian_constitution2.html.

¹¹⁷ Teksten van de grondwet en een deel van de andere Ivoiriaanse wet- en regelgeving zijn te raadplegen via www.loidici.com.

¹¹⁸ Dr. Kouable Clarisse Gueu, 'The Legal System in Côte d'Ivoire: Where do we stand?', april 2009, verkrijgbaar via <http://www.law.nyu.edu>.

¹¹⁹ http://abidjan.usembassy.gov/ivoirian_constitution2.html.

Ivoorkust kent een uitgebreid stelsel van wet- en regelgeving op uiteenlopende terreinen zoals burgerrecht, nationaliteitsrecht, verkiezingsrecht en strafrecht.¹²⁰ Volgens de grondwet stemt het parlement over wetten en beslist het over belasting.¹²¹ Aangenomen wet- en regelgeving is in principe geldig op het gehele grondgebied van de Republiek drie dagen na publicatie in de officiële Staatscourant van Ivoorkust (*le Journal Officiel de la République de Côte d'Ivoire*).¹²²

Nationaliteitswetgeving

De regels inzake de verkrijging en het verlies van de Ivoriaanse nationaliteit zijn vervat in de Nationaliteitswet van 14 december 1961.¹²³ De Nationaliteitswet kent het principe van nationaliteit door afkomst: een kind waarvan één van beide ouders de Ivoriaanse nationaliteit bezit, heeft recht op de Ivoriaanse nationaliteit. De wet sluit het bezit van meervoudige nationaliteit niet uit. De Ivoriaanse nationaliteit gaat weliswaar verloren door vrijwillige verkrijging of erkenning van een andere nationaliteit, maar in bepaalde gevallen is voor het daadwerkelijke verlies van de nationaliteit een daartoe strekkend besluit van de Ivoriaanse regering noodzakelijk. De Ivoriaanse nationaliteit gaat niet verloren door het aanvragen van asiel of andere vorm van internationale bescherming buiten Ivoorkust. Sinds augustus 2006 dient in een geboorteakte naast andere gegevens tevens de nationaliteit van beide ouders van een kind expliciet te worden vermeld.¹²⁴ Dit maakt het lastig voor personen van wie de ouders zijn overleden om door middel van een officieel document de nationaliteit van hun ouders te bewijzen.

Toepassing van de wet en corruptie

Corruptie is wijdverbreid in Ivoorkust, zowel binnen de maatschappij als binnen de verschillende geledingen van de overheid en de rechterlijke macht. De wet stelt corruptie binnen de overheid strafbaar. De regering heeft de wetgeving echter niet doeltreffend geïmplementeerd en corrupte ambtenaren worden meestal niet vervolgd. Corruptie heeft een grote invloed op de toekenning van contracten, douane- en belastingzaken, en op de aansprakelijkheidsstelling van de ordehandhavers die de wet overtreden.

Ook juridische handelingen zijn onderhevig aan corruptie.¹²⁵ Hoewel de grondwet en de wet voorzien in onafhankelijke rechtspraak wordt dit in de praktijk lang niet altijd waargemaakt. Zie ook paragraaf 4.3.5 betreffende rechtsgang. Beïnvloeding van buiten en bevoordeling volgens familie- of etnische banden komen voor. Burgers kunnen een rechtszaak aangaan om een schadevergoeding te verkrijgen wegens een mensenrechtenschending of ter beëindiging daarvan. Dit gebeurt echter weinig. De rechtsgang is traag en inefficiënt en het is moeilijk om de vonnissen van lokale rechtbanken (*domestic court orders*) uitgevoerd te krijgen.¹²⁶

Op de *Transparency International Corruption Perceptions Index 2011* neemt Ivoorkust een gedeelde 154^e plaats in (op een totaal van 183 landen).¹²⁷

4.2 Toezicht

¹²⁰ Uiteenlopende wetten zijn te raadplegen op www.loidici.com

¹²¹ Artikel 61 van de Grondwet.

¹²² Dr. Kouable Clarisse Gueu, *The Legal System in Côte d'Ivoire: Where do we stand?* april 2009, verkrijgbaar via: <http://www.law.nyu.edu>.

¹²³ Loi n° 61- 415 du 14 décembre 1961 portant Code de la nationalité. Deze wet werd laatstelijk in 2005 gewijzigd bij presidentieel besluit n° 2005-10/PR van 29 augustus 2005 en is te vinden op <http://www.loidici.com/nationalitecentral/codenationalite.php> of <http://www.cndj.ci/Nationalite.htm>.

¹²⁴ Reuters, War-riven Ivory Coast tightens nationality law, 3 augustus 2006.

¹²⁵ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹²⁶ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹²⁷ Transparency International, Corruption Perceptions Index 2011.

Nationaal gouvernementeel

Ivoorkust kent geen effectieve instrumenten van toezicht op de bescherming en naleving van mensenrechten op nationaal niveau. Op nationaal niveau wordt geen druk uitgeoefend om dit te veranderen. Wel is er een Minister belast met Mensenrechten en Publieke Vrijheden.

De *Commission Nationale des Droits de l'Homme de Côte d'Ivoire* (CNDH) is opgericht ter promotie en bescherming van mensenrechten en bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende politieke bewegingen in Ivoorkust. De CNDH krijgt meldingen binnen van particulieren, verenigingen of syndicaten. Zij spreken de overheid aan en brengen elk jaar een rapport uit.

Human Rights Watch is van mening dat de CNDH niet onafhankelijk is omdat deze gelieerd is aan de politiek, niet onafhankelijk van de uitvoerende macht opereert en niet adequaat gefinancierd wordt.¹²⁸ Er zijn meer organisaties die deze mening delen. De commissie is van oudsher sterk gelieerd aan de politiek. Partners van de CNDH (ook wel CNDH-CI genoemd) zijn onder andere de *Organisation internationale de la Francophonie*, *Association francophone des commissions nationales des droits de l'homme* en de *Open Society Initiative for West-Africa*.¹²⁹

Tijdens de crisis is het kantoor van de CNDH geplunderd en zijn de computers meegenomen. Ook werkt de *ligne verte* (gratis telefoonlijn om misstanden te melden) niet meer omdat de kabels defect zijn. Hierdoor kan de organisatie maar beperkt functioneren. De CNDH heeft geen autonoom budget, het is hiervoor afhankelijk van de overheid.

Nationaal niet-gouvernementeel

In Ivoorkust is een aantal nationale niet-gouvernementele mensenrechtenorganisaties actief. De meeste hiervan zijn gelieerd aan politieke partijen. Over het algemeen ondervinden deze organisaties weinig hinder bij de uitvoering van hun werk. Eén bron vindt dat er geen open discussie is over mensenrechten, voornamelijk omdat er geen formeel kader voor bestaat en er ook geen directe dialoog met de overheid is.

Enkele mensenrechtenorganisaties in Ivoorkust zijn: de *Ligue Ivoirienne des Droits de l'Homme* (LIDHO), de *Mouvement Ivoirien des Droits Humains* (MIDH)¹³⁰ en de *Action pour la Protection des Droits de l'Homme* (APDH), en *Le Club Africain Côte d'Ivoire*.

Internationaal

Internationaal toezicht is vanwege de politieke crises jarenlang beperkt mogelijk geweest. Toezicht op de naleving van de mensenrechten vindt doorgaans plaats in het kader van de periodieke rapportage van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties over ONUCI. Binnen ONUCI bestaat een *Human Rights Division*, die zich speciaal bezig houdt met rapportage over mensenrechtenschendingen en training van relevante (inter)nationale gouvernementele en niet-gouvernementele partners.¹³¹

Internationale niet-gouvernementele organisaties zoals *Amnesty International* en *Human Rights Watch* rapporteren met enige regelmaat over de situatie in Ivoorkust. Ook komt het land voor op internationale indexen van bij voorbeeld *Transparency*

¹²⁸ HRW, World Report 2011, 24 januari 2011. Voor de website van het CNDH zie <http://cndhci.net/>

¹²⁹ Zie <http://www.cndhci.net>.

¹³⁰ Afhankelijk van de bron wordt deze organisatie ook wel de *Mouvement Ivoirien des Droits de l'Homme* genoemd.

¹³¹ Informatie over de mensenrechtenunit van ONUCI is te vinden via <http://www.onuci.org>.

International, Reportères sans Frontières en mensenrechtenrapport van het *US State Department*.

4.3 Naleving en schending

Tijdens de crisis die ontstond na de verkiezingen eind 2010 werden vele mensenrechtenschendingen begaan. Er was sprake van buitensporig geweld (willekeurige arrestaties, detenties, verkrachtingen, martelingen, ontvoeringen, verdwijningen en moorden) waaraan beide kampen zich schuldig maakten.¹³² Na de arrestatie van Gbagbo en de beëindiging van de gevechten werd de situatie geleidelijk aan rustiger. Geweld en gewapende incidenten vinden echter nog steeds plaats, zij het op meer incidentele basis.

Op dit moment gaat veel aandacht uit naar het bestraffen van de personen die geweld hebben gepleegd tijdens de crisis. Er is een nationale onderzoekscommissie ingesteld om mensenrechtenschendingen begaan tijdens de recente politieke crisis te onderzoeken.¹³³ De regering probeert straffeloosheid in het hele land tegen te gaan en de rechtsorde te herstellen. Vooral in het noorden van Ivoorkust heerste tijdelang een situatie van *de facto* straffeloosheid.

4.3.1 Vrijheid van meningsuiting

Wettelijk kader en regulering

De vrijheid van meningsuiting wordt formeel door de Ivoiriaanse grondwet gegarandeerd. Deze vrijheid kan echter worden beperkt met bij voorbeeld een beroep op de openbare orde of de nationale veiligheid. Propaganda gericht op het bevoordelen van de ene groep boven de andere of het bevorderen van raciale of religieuze haat is nadrukkelijk verboden.¹³⁴ Daarnaast bepaalt het Vredesakkoord van Ouagadougou dat partijen zich dienen te onthouden van elke vorm van mediapropaganda die de nationale cohesie en - eenheid schaden.¹³⁵ Verdergaande voorschriften, regels en enkele beperkingen zijn vastgelegd in perswetten 643 en 644 van 14 december 2004.¹³⁶

De *Conseil National de la Presse* heeft tot taak om de geschreven pers in Ivoorkust te regulariseren, waaronder het waarborgen van het algemene belang van de pers en het pluralisme.¹³⁷ De recentelijk opgerichte *Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle* (HACA) zorgt voor het regulariseren van de audio-visuele sector. De HACA werd begin mei 2011 opgericht ter vervanging van de *Conseil National de la Communication Audiovisuelle* (CNCA) die gelieerd was aan oud-president Gbagbo.¹³⁸ Ook de *Observatoire de la Liberté de la Presse, de l'Éthique et de la Déontologie dans le milieu de la presse en Côte d'Ivoire* (OLPED) is weer nieuw leven ingeblazen.

¹³² Conseil des droits de l'homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011; Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him dead - Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011.

¹³³ RFI, 'Côte d'Ivoire ; une commission d'enquête pour faire la lumière sur les exactions commises après les élections', 21 juli 2011 en Human Rights Watch, 'They killed them like it was nothing - The need for justice for Côte d'Ivoire's Post-Election Crimes', oktober 2011.

¹³⁴ Zie artikelen 9 en 10 van de grondwet.

¹³⁵ Zie hoofdstuk VI, artikel 6.6.2 van het vredesakkoord van Ouagadougou, maart 2007.

¹³⁶ Zie Loi No. 2004-643 portant régime juridique de la presse en Loi No. 2004-644 portant régime juridique de la Communication audiovisuelle, te raadplegen op: <http://www.cndj.ci>.

¹³⁷ Zie www.lecnp.com.

¹³⁸ www.allafrica.com 'Côte d'Ivoire: Le CNCA devant haute Autorité de la Communication Audiovisuelle', 9 mei 2011 en www.abidjan.net, 'Communique du conseil des ministres du mercredi 21/12/2011', 22 december 2011. DE HACA werd opgericht per ordonnance no 2011-75 van 30 april 2011.

Na een lange stilte kondigde de oud-voorzitter in juli 2011 aan dat de organisatie haar rol als monitor en 'gendarme van de pers' weer op zich zou nemen.¹³⁹

Geschreven pers

Ivoorkust kent een tamelijk uitgebreide geschreven pers. Het land heeft een groot aantal kranten en tijdschriften die zowel in particulier bezit zijn als in overheidshanden. Toegang hiertoe is overigens beperkt doordat de publicaties voornamelijk verkrijgbaar zijn in de grote steden en voor veel mensen niet te betalen zijn. Kranten kunnen ook tegen betaling worden 'geleend' bij de krantenkiosk.

De meeste kranten laten een duidelijke politieke kleur zien waardoor de nieuwsgaring vaak niet objectief is. De zogenaamde 'blauwe pers' is pro-Gbagbo (bij voorbeeld *Notre Voix*), de 'groene pers' vertegenwoordigt de andere kant,¹⁴⁰ bij voorbeeld *Le Nouveau Réveil* (pro-Henri Konan Bédié) en *Le Patriote* (pro-Ouattara).¹⁴¹

Televisie en Radio

De staatstelevisie RTI (*Radio Télévision Ivoirienne*) heeft twee kanalen: *La Première* en *TV2*. Deze zenders hervatten hun uitzendingen in augustus 2011, nadat zij in april gesloten waren vanwege de gevechten.¹⁴² Er zijn geen privé-kanalen die vanuit Ivoorkust uitzenden, maar het is mogelijk om via de satelliet buitenlandse kanalen te ontvangen.¹⁴³

Radio is in Ivoorkust het populairste medium, omdat kranten en televisie - vooral op het platteland - niet beschikbaar of te duur zijn en omdat een groot deel van de bevolking analfabeet is. Naast de publieke radiostations *La Chaîne Nationale* en *Fréquence 2* is er een aantal particuliere, vaak lokale, commerciële zenders. De VN runt het onafhankelijk station ONUCI FM. Internationale radiozenders zoals de BBC zijn in Ivoorkust te ontvangen.¹⁴⁴

Internet

Er zijn geen berichten bekend over beperkingen van overheidswege op de toegang tot internet of overheidstoezicht op e-mailverkeer en internet chatrooms. Overigens maakt maar een zeer klein deel van de Ivoiriaanse bevolking daadwerkelijk gebruik van het internet (naar schatting ongeveer 4.6% in 2010). De toegang tot het internet verloopt meestal via internetcafés, omdat toegang vanuit huis voor de meeste Ivorianen te duur is.¹⁴⁵ Een snel toenemend aantal organisaties en overheidsinstanties is met een website op het internet vertegenwoordigd.¹⁴⁶

Telefonie

Ivoorkust heeft een telefoonnetwerk dat goed ontwikkeld is naar Afrikaanse standaarden. Geprivatiseerde en scherp concurrerende telefoonmaatschappijen bieden allerlei digitale diensten aan. In 2010 waren er zo'n 223.000 vaste telefoonlijnen en bijna 15 miljoen mobiele telefoons in gebruik. De meerderheid van

¹³⁹ www.allafrica.com, 'Côte d'Ivoire : Zio annonce le retour de l'OLPED', 20 juli 2011 en www.cote-d-ivoire.en24heures.com, 'L'OLPED presente son programme d'activites', 19 juli 2012.

¹⁴⁰ NRC Next, 'Ivoorkust: 'groene' of 'blauwe pers', 13 december 2011.

¹⁴¹ Reporters Without Borders, 'Call to avoid media vengeance by civil war victors', 19 april 2011; www.verkko.ca, Ruby Pratkanis, 'Don't believe everything you hear: media and conflict in Côte d'Ivoire', 19 april 2011.

¹⁴² BBC News, Country profile: Ivory Coast, 20 december 2011. Zie ook: <http://www.rti.ci>.

¹⁴³ CIA Worldfactbook Côte d'Ivoire, 19 december 2011.

¹⁴⁴ BBC News, Country profile: Ivory Coast, 20 december 2011.

¹⁴⁵ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 - Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁴⁶ Lokale nieuwsberichten zijn onder meer te vinden op: <http://www.fratmat.info>, <http://www.abidjan24.net>, <http://www.aip.ci>, en <http://www.abidjan.net>. Officiële websites van de regering zijn onder andere <http://www.gouv.ci>, <http://www.premierministre.ci> en www.ado.ci.

de Ivorianen heeft daarmee toegang tot het gebruik van mobiele telefonie en uiteenlopende mobiele diensten.¹⁴⁷

Praktijk

Onder het oude regime werd de vrijheid van meningsuiting regelmatig beperkt door de overheid en droegen verschillende media bij aan het versterken van de tegenstellingen. Sommige overheidsfunctionarissen probeerden tegen te gaan dat de media werden misbruikt om verdeeldheid te zaaien en riepen op tot gematigdheid. Maar tegelijkertijd gebruikten ambtenaren en politici zelf het rechtssysteem om critici te bestraffen. Oppositiekranten kregen bij voorbeeld een publicatieverbod en journalisten werden lastiggevallen.¹⁴⁸ Verslaggevers werd het werken moeilijk gemaakt vanwege straffeloosheid, bedreigingen en censuur.¹⁴⁹ Veel van hen pasten uit vrees voor vervolging geregeld zelfcensuur toe.¹⁵⁰ Ook kwam het herhaaldelijk voor dat politici journalisten inzetten voor eigen doeleinden.¹⁵¹ Onder het Gbagbo-regime had de FPI aanzienlijke invloed op de inhoud van de staatstelevisie.¹⁵² Tijdens de campagnes voor de presidentsverkiezingen besteedden de staatsradio en televisie (RTI) onevenwichtig veel aandacht aan de partij en de kandidatuur van de president. In de uitzendingen van RTI op televisie werd informatie gemanipuleerd weergegeven en werd tevens valse informatie verspreid. Maar weinig journalisten opereerden volledig onafhankelijk. Kranten en ook radio- en televisiestations stonden vaak onder directe controle van de politiek.¹⁵³

Tijdens de crisis werden de media door beide kampen gebruikt als propagandamiddel in de strijd.¹⁵⁴ Ex-president Gbagbo gebruikte de staatszender voor een negatieve informatiecampagne tegen Ouattara.¹⁵⁵ Het kantoor van de pro-Gbagbo krant *Notre Voix* werd bezet en geplunderd door Ouattara-aanhangers.¹⁵⁶

Ook na de crisis is er bij de media niet altijd sprake van objectieve nieuwsgaring.

De staatstelevisie RTI is sinds de heropening de facto overgegaan van de spreekbuis van Gbagbo naar een instelling waar grotendeels journalisten werken die pro-Ouattara zijn. Verschillende pro-Gbagbo journalisten zijn ontslagen, andere mochten niet meer terug komen omdat zij gevlucht waren voor het geweld.¹⁵⁷

Tijdens de verslagperiode was er één geval van een op politieke gronden gedetineerde journalist dat door *Reportères Sans Frontières* werd bevestigd. Journalist Hermann Aboa, een Gbagbo-getrouwe die het programma *La raison de l'état* presenteerde, verbleef sinds 21 juli 2011 in de Maca-gevangenis in Abidjan. In zijn programma had hij erop gehamerd dat Gbagbo moest aanblijven als president en was hij zeer kritisch over Ouattara. Aboa wordt onder andere beschuldigd van het aanvallen en samenzweren tegen staatsautoriteiten en het meedoen aan een

¹⁴⁷ CIA, The World Factbook – Côte d'Ivoire, 19 januari 2012.

¹⁴⁸ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁴⁹ www.rsf.org, 'President Ouattara wants to ensure all journalists can work freely, says Ambassador', 14 April 2011.

¹⁵⁰ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁵¹ European Union Electoral Observation Mission, Côte d'Ivoire, Extract of the final report, Presidential Election, 31 oktober – 28 november 2010.

¹⁵² US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁵³ EU, European Union Electoral Observation Mission, Côte d'Ivoire, Extract of the final report, Presidential Election, 31 oktober – 28 november 2010.

¹⁵⁴ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁵⁵ www.rsf.org, 'President Ouattara wants to ensure all journalists can work freely, says Ambassador', 14 April 2011.

¹⁵⁶ www.rsf.org, 'Press in turmoil after Gbagbo fall', 10 mei 2011.

¹⁵⁷ Volgens een bron is de staatstelevisie nu de andere kant op gekleurd en worden bv bij straatinterviews alleen mensen aan het woord gelaten die zich positief over Ouattara uitspreken.

beweging die de staat omver wil werpen.¹⁵⁸ *Reportères sans Frontières* bepleitte vrijlating van Aboa.¹⁵⁹ Eind december 2011 werd de presentator op borgtocht vrijgelaten, in afwachting van de officiële aanklacht.¹⁶⁰ Ook Franck Anderson Kouassi, voormalig hoofd van de opgeheven pro-Gbagbo CNCA (*Conseil National de la Communication Audiovisuelle*) kon bij deze gelegenheid de gevangenis op borgtocht verlaten.¹⁶¹

Tijdens de crisis is journalist Sylvain Gagnetaud van Radio Yopougon omgekomen. De oorzaak van zijn dood is niet bekend.¹⁶² Zijn stoffelijk overschot zou in een massagraf zijn begraven. Eind november 2011 werd een andere radiojournalist, Gilles Tutsi Murriss Dabé van het privékanal *Radio Nostalgie*, doodgeschoten tijdens een schietpartij. De schotenwisseling ontstond omdat FRCI-soldaten het vuur openden op een auto die niet wilde stoppen voor een wegversperring.¹⁶³ De toedracht van de dood van Dabé is niet duidelijk.

Eind november 2011 werden drie journalisten van *Notre Voie*¹⁶⁴ gearresteerd en beschuldigd van 'het aanzetten via de media tot diefstal, plundering en vernieling van eigendom'.¹⁶⁵ Na dertien dagen in hechtenis werden zij echter vrijgelaten en werd de aanklacht ingetrokken.¹⁶⁶

Een directeur van het dagblad *Le Patriote*, Charles Sanga, werd begin februari 2012 vastgehouden voor ondervraging omdat hij confidencele informatie over de verkiezingen zou hebben gepubliceerd. Na 24 uur werd hij weer vrijgelaten.¹⁶⁷

In de *Press Freedom Index 2011-2012* van *Reporters Sans Frontières* neemt Ivoorkust de 159e plaats in op een totaal van 179 landen. Dit betekent een val van 41 plaatsen. Volgens de NGO is dit het gevolg van 'de dramatische impact die de post-electorale crisis had op de media in de eerste helft van 2011'.¹⁶⁸

Het is nog niet geheel duidelijk wat de mate van persvrijheid is sinds de beëdiging van Ouattara als president. Volgens een criticus is de informatievoorziening nog steeds centraal geregeld, net als tijdens het eenpartijstelsel onder Gbagbo. Het beheer van de staatsmedia verloopt altijd via hetzelfde patroon: de oppositie wil liberalisatie van de gecentraliseerde media. Maar als die oppositie vervolgens zelf aan de macht is, gaat zij op dezelfde manier te werk zonder te liberaliseren. Een andere bron vindt dat de pers zich – evenals onder Gbagbo – vrij veel kan permitteren.

¹⁵⁸ www.rsf.org, 'State TV journalist who supported former regime facing possible life sentence', 26 juli 2011; www.rsf.org.

¹⁵⁹ www.rsf.org, 'Three Notre Voie journalists found not guilty', 6 december 2011.

¹⁶⁰ www.cpj.org, 'CPJ welcomes Ivory Coast's release of Hermann Aboa', 5 januari 2012; www.rsf.org, 'TV presenter freed conditionally after being held for five months', 30 december 2011.

¹⁶¹ www.cpj.org, 'CPJ welcomes Ivory Coast's release of Hermann Aboa', 5 januari 2012; www.rsf.org, 'TV presenter freed conditionally after being held for five months', 30 december 2011 en www.koaci.com, 'Côte d'Ivoire: La justice libère le Docteur Ble, Hermann Aboa et Franck Anderson Kouassi', 30 december 2011.

¹⁶² www.rsf.org, 'Pro-Gbagbo journalist murdered, newspaper hounded as reprisals continue', 25 mei 2011;

¹⁶³ www.cpj.org, 'Ivory Coast's Ouattara must end persecution of journalists', 26 juli 2011.

¹⁶⁴ www.cpj.org, 'Justice pins Gbagbo, but not yet Ouattara's forces', 30 november 2011.

¹⁶⁵ César Etou, Didier Dépry en Boga Sivori

¹⁶⁶ www.jeuneafrique.com, 'Côte d'Ivoire: trois journalistes pro-Gbagbo inculpés pour "incitation au vol et aux pillages"', 29 november 2011.

¹⁶⁷ www.rsf.org, 'Three Notre Voie journalists found not guilty', 6 december 2011.

¹⁶⁸ Reporters Without Borders, 'Le Patriote editor released after being held for 24 hours', 2 februari 2012;

www.abidjan.net, 'Liberté de la presse : Charles Sanga libéré', 2 februari 2012.

¹⁶⁹ RSF, *Press Freedom Index 2011-2012*, zie: <http://www.rsf.org>.

4.3.2 *Vrijheid van vereniging en vergadering*

Wettelijk kader en regulering

Vrijheid van vereniging en vergadering wordt volgens artikel 11 van de grondwet gewaarborgd. Politieke partijen en vakbonden worden hierin expliciet genoemd. Voor politieke partijen geldt in het bijzonder dat zij hun activiteiten vrij kunnen ontplooiën, op voorwaarde dat zij de wetten en principes van soevereiniteit en democratie respecteren. Partijen en politieke groeperingen opgericht langs etnische, religieuze of regionale lijnen zijn echter wettelijk verboden. Vakbonds- en stakingsrechten binnen de publieke en privésector worden in artikel 18 van de grondwet (binnen door de wet bepaalde grenzen) expliciet erkend.¹⁶⁹ Grote bijeenkomsten of demonstraties moeten volgens de Ivoriaanse wet drie dagen van te voren schriftelijk bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken of dat van Veiligheid worden aangemeld.¹⁷⁰

Praktijk

In de praktijk werd onder het Gbagbo-regime het recht op vereniging en vergadering geschonden. De autoriteiten verboden soms bijeenkomsten die volgens de regels waren aangemeld. Zij deden dit op grond van overwegingen van openbare orde zonder dat er een wettelijke basis voor bestond. Soms werd al verleende toestemming voor een bijeenkomst of demonstratie alsnog ingetrokken.¹⁷¹ Vakbondsrechten werden niet altijd gerespecteerd en stakingen werden soms onderdrukt. Ook kwam het voor dat bijeenkomsten met harde hand de kop in werden gedrukt door pro-Gbagbo troepen.¹⁷²

Na het einde van de crisis vonden regelmatig bijeenkomsten plaats van de FPI, de partij van Gbagbo. Soms werden deze verboden, zoals bijvoorbeeld op 15 oktober 2011 toen de regering bang was voor een herhaling van de gewelddadigheden rondom een andere FPI-bijeenkomst de week daarvoor. Enige tijd later (op 30 oktober 2011) kon een bijeenkomst, waarbij de vrijlating van Gbagbo werd geëist, wel gewoon doorgaan.¹⁷³

Volgens een bron zijn er stakingen geweest sinds het aantreden van Ouattara. Wel zijn er bepaalde procedures die gerespecteerd moeten worden.¹⁷⁴ Een andere bron stelt dat mensen bang zijn om te protesteren. Als er bijvoorbeeld een fabriek wordt gesloten, zullen de werknemers geen actie ondernemen omdat zij bang zijn.

Hoewel de grondwet politieke organisaties langs etnische of religieuze lijnen verbiedt, spelen beide factoren in de praktijk nog steeds een grote rol bij het lidmaatschap van bepaalde bewegingen of partijen.¹⁷⁵

Het is nog te vroeg om goed te kunnen beoordelen hoe het recht op vrijheid en vergadering wordt gerespecteerd onder president Ouattara.

¹⁶⁹ Teksten van de grondwet zijn onder meer te raadplegen via: <http://www.gouv.ci>.

¹⁷⁰ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 - Côte d'Ivoire 8 april 2011.

¹⁷¹ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 - Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

¹⁷² US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 - Côte d'Ivoire 8 april 2011

¹⁷³ www.abidjan.net, 'Abidjan : meeting des pro-Gbagbo pour la libération de l'ex-president', 30 oktober 2011.

¹⁷⁴ Een staking mag bij voorbeeld pas plaatsvinden nadat de onderhandelingen zijn mislukt en er moeten minstens elf personen deelnemen.

¹⁷⁵ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 - Côte d'Ivoire 8 april 2011

4.3.3 *Vrijheid van godsdienst en overtuiging*

De grondwet erkent de vrijheid van godsdienst en overtuiging binnen grenzen van andere wetgeving betreffende de rechten van anderen, de nationale veiligheid en de openbare orde.¹⁷⁶ Ivoorkust kent een registratieplicht voor godsdienstige groepen en gemeenschappen. Het Ministerie van Binnenlandse zaken controleert of de groep geen politiek subversieve leden of doelen heeft.¹⁷⁷

Over het algemeen respecteert de overheid de vrijheid van godsdienst en overtuiging zowel wettelijk als in de praktijk.¹⁷⁸ De grote godsdiensten worden vrijuit beoefend, maar er zijn ook veel sektes die ook hun eigen kerkgebouw mogen neerzetten. Verschillende religieuze feestdagen, zowel christelijke als islamitische, worden gerespecteerd. Er is geen staatsreligie, maar in de praktijk werden tot nu toe christenen, met name katholieken, om historische en etnische redenen door de overheid bevoordeeld (de eerste twee presidenten waren katholiek). Moslims waren traditioneel ondervertegenwoordigd in overheidsdiensten en de media.¹⁷⁹ Het is nog niet bekend hoe dit zich zal ontwikkelen onder de nieuwe president Ouattara, die zelf moslim is (net als veel andere bewoners van het noorden). In Abidjan werd een lichte toename opgemerkt van het aantal hoofddoeken en *boubou's*¹⁸⁰, met name op vrijdag.

4.3.4 *Bewegingsvrijheid en (reis)documenten*

De grondwet van Ivoorkust noemt bewegingsvrijheid niet als een burgerrecht. Verbanning is wel uitdrukkelijk verboden.¹⁸¹ Volgens het mensenrechtenrapport van het *US Department of State* heeft de regering de bewegingsvrijheid van Ivoriaanse burgers beperkt. Hiermee wordt bedoeld op de vele wegversperringen waarbij burgers werden afgeperst of lastig gevallen.¹⁸²

Binnenlands

Vrij reizen door het hele land zou in theorie zonder beperkingen mogelijk moeten zijn. Wegversperringen blijven echter notoire punten voor afpersing van burgers. Om dit tegen te gaan werd in een circulaire van juni 2011 gesteld dat in het land slechts 33 officiële checkpoints aanwezig zouden mogen zijn.¹⁸³ In werkelijkheid zijn dat er veel meer. Vooral op het platteland wordt de bewegingsvrijheid beperkt door illegale wegversperringen. FRCI-soldaten staan bij de toegangswegen tot dorpen, langs secundaire wegen of op straat in de steden en houden mensen aan, vragen om geld en houden ze soms tijdelijk vast. Ook komt het voor dat mensen 's-nachts worden lastiggevallen door dronken FRCI-soldaten die geld of auto's afnemen.

¹⁷⁶ De tekst van de grondwet is te vinden op: <http://www.loidici.com>

¹⁷⁷ US Department of State, Report on International Religious Freedom – Côte d'Ivoire July-December 2010, 13 september 2011.

¹⁷⁸ US Department of State, International Religious Freedom Report July – December 2010 – Côte d'Ivoire, 13 september 2011.

¹⁷⁹ US Department of State, International Religious Freedom Report July-December 2010 – Côte d'Ivoire, 13 september 2011.

¹⁸⁰ Een traditioneel lang gewaad met wijde mouwen dat voornamelijk wordt gedragen door mannen in West-Afrika, meestal moslims.

¹⁸¹ Artikel 12, hoofdstuk 1 van de Constitutie, voor de tekst van de Constitutie, zie www.loidici.com

¹⁸² US Department of State, Country Report 2010 on Human Rights Practices, 8 april 2011.

¹⁸³ Télégramme officiel No 30 676/CSG/CAB van 16 juni 2011.

FRCI-soldaten die illegale versperringen opwerpen, riskeren geroyeerd te worden of een hoge boete te moeten betalen.¹⁸⁴ Ondanks de actie die de overheid onderneemt om illegale wegversperringen op te heffen en afpersing tegen te gaan, wijst de praktijk uit dat dit nog niet voldoende is en dat de roadblocks nog niet zijn verdwenen.

Internationaal

Ivorianen kunnen in beginsel zonder beperking door de Ivoriaanse regering van en naar het buitenland reizen. De moderne internationale luchthaven van Ivoorkust, Aeria (*Aéroport International d'Abidjan*), ligt ten zuidoosten van Abidjan vlak tegen de stad aan. De luchthaven wordt aangedaan door meer dan twintig luchtvaartmaatschappijen die vliegen op meer dan 35 internationale, regionale en lokale bestemmingen.¹⁸⁵

Inreis

De reizigerscontrole op de luchthaven van Abidjan is redelijk georganiseerd. Niet-ingezetenen van Ivoorkust (niet-staatsburgers) dienen voor verblijf een geldig paspoort en een geldig visum te kunnen tonen. Onderdanen van andere ECOWAS-lidstaten dan Ivoorkust hebben voor een kort verblijf in Ivoorkust alleen een nationale identiteitskaart nodig. Voor een langer verblijf geldt een andere procedure (zie bijlage betreffende reisdocumenten). Voor alle reizigers geldt dat een gele koortsvaccinatie verplicht is.

Uitreis

Ivoriaanse staatsburgers dienen bij vertrek naar een andere ECOWAS-lidstaat te beschikken over een geldige nationale identiteitskaart en bij vertrek naar andere landen over een nationaal paspoort.

Paspoorten

Vanaf de leeftijd van achttien jaar kan door iedere Ivoriaan zelfstandig een paspoort worden aangevraagd. Eind juli 2008 is in Ivoorkust een nieuw biometrisch paspoort ingevoerd. Sinds 1 januari 2010 is het oude model paspoort niet meer geldig.

Het nieuwe, biometrische paspoort is uitgevoerd met een chip die een foto, twee vingerafdrukken en de persoonsgegevens bevat. Het nieuwe paspoort is vijf jaar geldig en kan niet worden verlengd. Paspoorten worden, na controle door de Ivoriaanse autoriteiten, vervaardigd door de *Société Nationale d'Édition de Documents Administratifs et d'Identification* (SNEDAI).¹⁸⁶

Voor de procedure voor het aanvragen van een paspoort, zie de bijlage betreffende reisdocumenten bij dit algemene ambtsbericht.

Identiteitsdocumenten

Ivoorkust kent al sinds de invoering van wet no. 62 in 1962 een nationale identiteitskaart. In de loop der jaren is sprake geweest van aanvullende en veranderende wetgeving op dit gebied en ook van verschillende modellen identiteitskaarten. Sinds 2001 is er een nieuw model identiteitsdocument voor Ivorianen. Het *Office National d'Identification* (ONI) is verantwoordelijk voor de

¹⁸⁴ www.abidjan.net, 'Fluidité routière /démantèlement des barrages illégaux : L'Oft nettoire l'axe Abidjan-Boua', 19 oktober 2011; www.abidjan.net, 'Lutte contre le racket, barrage anarchiques .../Soro Guillaume prévient : "Tout soldat qui rackette sera radié"', 14 juni 2011; ICG, 'Poursuivre la convalescence', 16 december 2011; Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012.

¹⁸⁵ Zie de website van het vliegveld Aeria, Félix Houphouët Boigny, Abidjan: <http://www.aeria.ci>.

¹⁸⁶ Zie de website van het bedrijf: <http://www.snedai.com>.

uitgifte hiervan. Sinds het begin van het identificatie-proces zijn 5,5 miljoen identiteitsbewijzen uitgegeven. De uitgifte is nu tijdelijk opgeschort. Dit gaf problemen voor mensen die wilden stemmen tijdens de parlementsverkiezingen, maar van wie de identiteitskaart was gestolen of kwijtgeraakt. Zonder kaart mochten zij hun stem niet uitbrengen.¹⁸⁷

Voor gedetailleerde informatie over de aanvraag van documenten, zie de bijlage betreffende documenten bij dit algemene ambtsbericht.

4.3.5 *Rechtsgang*

De grondwet bepaalt dat de rechterlijke macht in Ivoorkust onafhankelijk is. Daarnaast heeft een verdachte recht op vrije en gelijke toegang tot justitie.¹⁸⁸ Tijdens de verslagperiode werden deze rechten vaak niet gerespecteerd. Er was sprake van straffeloosheid en onder de bevolking bestond zeer weinig vertrouwen in het rechtssysteem.

In het noorden van het land werkte het gerechtelijke apparaat al sinds 2002 in zeer beperkte mate. Wel vond er traditionele rechtspraak plaats door de lokale machthebbers, waarbij rekeningen onder elkaar werden vereffend. In de gebieden die min of meer onder regeringscontrole stonden (zuiden en westen) werden rechters vaak benoemd op basis van hun etnische of politieke achtergrond. Rechterlijke beslissingen konden worden 'gekocht'. Hierdoor werkte het rechtssysteem in het gehele land gebrekkig.¹⁸⁹

Na zijn aanstelling heeft President Ouattara bij verschillende gelegenheden verklaard dat hij een onafhankelijke justitie wil waarborgen en straffeloosheid wil tegengaan.¹⁹⁰ Hij nam verschillende maatregelen, zowel tegen 'gewone criminelen' als om wangedrag van FRCI-soldaten tegen te gaan. Voor de FRCI zie paragraaf 3.2. De personen die tot nu toe zijn beschuldigd van mensenrechtenschendingen tijdens de crisis, zijn echter allemaal aanhangers van oud-president Gbagbo. Critici vrezen daarom voor een situatie van overwinnaarsrecht.¹⁹¹

In januari 2009 was al een begin gemaakt met het herstellen van de rechtsorde en het herinvoeren van de rechterlijke macht in het noorden. Tijdens de crisis werd dit onderbroken en werd grote schade aangericht. Gevangenen wisten zich toen in vrijheid te stellen, archieven werden geplunderd en vernietigd, evenals rechtbanken, gevangenissen en politiebureau's. Het rechtssysteem wordt nog steeds geplaagd door corruptie, een gebrek aan onafhankelijkheid en te weinig middelen.

Rechtbanken en gevangenissen

In Ivoorkust zijn 34 rechtbanken (rechtsgebieden) en 33 gevangenissen. Deze zijn aan elkaar gekoppeld, alleen in Abidjan bestaat er één gevangenis voor twee jurisdicties. Er zijn 10 rechtsgebieden in het noorden en 24 in het zuiden. Tijdens de crisis zijn 17 van de 34 rechtbanken en 22 van de 33 gevangenissen beschadigd of geplunderd.

¹⁸⁷ www.bbc.co.uk, 'Low turnout in Ivory Coast parliamentary elections', 11 december 2011.

¹⁸⁸ Zie artikelen 20 en 101 van de grondwet, verkrijgbaar via: <http://www.gouv.ci>.

¹⁸⁹ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', augustus 2011.

¹⁹⁰ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', augustus 2011; www.afrik.com, 'Alassane Ouattara declare vouloir batir un etat de droit en Côte d'Ivoire', 17 januari 2012.

¹⁹¹ ICG, 'Côte d'Ivoire : poursuivre la convalescence', 16 december 2011. International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', augustus 2011; 'They killed him like it was nothing' – The need for justice for Côte d'Ivoire's post-election crimes, Human Rights Watch, oktober 2011; Human Rights Watch, Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire, januari 2012.

Op dit moment zijn 32 van de 34 rechtbanken heropend, maar slechts acht daarvan behandelen strafrechtelijke zaken vanwege gebrek aan opsporingspolitie en het niet adequaat functioneren van de gevangenen.¹⁹² 25 van de 34 rechtbanken hebben helemaal geen zittingen wegens gebrek aan politie om de gevangenen te begeleiden.¹⁹³

Van de 33 gevangenen zijn er tien heropend (waarvan zes in het zuiden en vier in het noorden), waaronder de voornaamste, de Maca-gevangenis in Abidjan.¹⁹⁴ Voor gevangenen zie paragraaf 4.3.6 betreffende arrestaties, detenties en verdwijningen.

Benoeming magistraten

Tijdens het Gbagbo regime werden magistraten benoemd op basis van hun steun aan Gbagbo. Bij hun aanstelling werd weinig rekening gehouden met hun schaal en opleiding. Sinds het aantreden van president Ouattara heeft er een belangrijke verandering plaatsgevonden in de procedure van de benoeming van rechters. Per presidentieel decreet van 17 oktober 2011 zijn 75 magistraten voor de Hoven van Beroep benoemd en 195 magistraten voor de regionale en lokale rechtbanken. De nieuwe magistraten zijn aangesteld op basis van hun opleidingsniveau en de geldende hiërarchische structuur, en niet vanwege hun politieke kleur. De nieuwe benoemingen vormen een belangrijke stap naar een meer onafhankelijke rechtsspraak.

In het kader daarvan vond ook in november 2011 een bijeenkomst plaats waarbij de president sprak met alle presidenten van de rechtbanken over corruptie en *bad practices*.¹⁹⁵

Politie en gendarmerie

Er is een begin gemaakt met de inzet van politie en gendarmerie, maar vaak kampen zij met gebrek aan wapens en middelen, zoals computers en auto's. Soms zijn de leidinggevenden al aanwezig, maar de agenten nog niet.¹⁹⁶

Meer dan 70% van de gebouwen van politie en gendarmerie die waren bezet door FRCI is teruggegeven en meer dan 90% van het politie- en gendarmerie personeel is weer aan het werk. Van een totaal van 189 gendarmerie en politie eenheden die heropbouw nodig hadden wegens geleden schade, zijn er tot februari 2012 54 heropgebouwd in Abidjan en het westen.¹⁹⁷

Door het gebrek aan wapens kan de politie niet functioneren en staan de agenten vaak onder de facto controle van de FRCI-soldaten in hun gebied. De regering heeft niet voldoende middelen om hen van wapens te voorzien. Bijkomende factor is dat de huidige regering soms terughoudend is om de politie wapens te geven omdat zij bang zijn dat zij zich tegen de huidige machthebbers zullen keren met hun eigen wapens. In sommige gevallen moeten agenten na afloop van de patrouilles hun wapens weer inleveren bij de FRCI.¹⁹⁸ Zie hiervoor ook paragraaf 3.1 betreffende de veiligheidssituatie in het westen.

Hervorming justitiële sector

¹⁹² UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

¹⁹³ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

¹⁹⁴ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

¹⁹⁵ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2012.

¹⁹⁶ Human Rights Watch, 'Rapport Mondial 2012', januari 2012.

¹⁹⁷ UN Security Council, 'Twenty-ninth progress report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire', 30 december 2011.

¹⁹⁸ International Crisis Group, 'Côte d'Ivoire : poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

Er zijn verschillende projecten in gang gezet ter hervorming van de justitiële sector. Deze worden onder andere gefinancierd door de VN, de EU, Frankrijk en GTZ¹⁹⁹. In samenwerking met het Ministerie van Justitie is men bezig aan een *pilot-project* voor het opzetten van een gecomputeriseerd systeem voor de rechtbanken. Ook wordt er een Nationale Justitie Strategie opgesteld. Een *Justice Sector Reform Strategy Document* wordt naar verwachting in de eerste helft van 2012 aangenomen. Andere projecten betreffen het nationale trainingsinstituut en het opzetten van een gecomputeriseerd systeem voor de rechtbanken. De VS dragen bij aan materiaal voor het versterken van de rechtsstaat, zoals meubilair voor het ministerie en verschillende rechtbanken en materiaal om officiële juridische documenten en nationaliteitscertificaten te produceren.²⁰⁰

Toegang tot justitie

Het rechtssysteem is nog in opbouw en er bestaat weinig vertrouwen in de werking ervan. Niet veel mensen maken melding van een overtreding of dienen een aanklacht in. De heersende mening is dat het 'toch geen zin heeft'. Sommige mensen (met name op het platteland en tijdens de chaotische situatie na de crisis) weten niet goed waar zij dat kunnen doen. Anderen zijn van mening dat zij dan in feite aangifte doen bij dezelfde personen door wie de overtreding is begaan. Op de politiebureaus zijn het vaak de FRCI in plaats van de politie die de scepter zwaaien. Mensen die tijdens de crisis bezittingen zijn kwijtgeraakt proberen dit vaak zonder tussenkomst van officiële instanties terug te krijgen. Van zaken als verkrachting werd ook vóór de crisis niet vaak aangifte gedaan. Zie verder paragraaf 5.3 betreffende vrouwen en meisjes.

4.3.6 *Arrestaties, detenties en verdwijningen*

Onrechtmatige gevangenhouding is volgens de grondwet verboden.²⁰¹ Volgens de wet kan een persoon in Ivoorkust na aanhouding niet langer dan 48 uur in verzekering gesteld blijven, in afwachting van een officiële aanklacht en eventuele strafvervolgning. Alleen in uitzonderlijke gevallen waarbij de staatsveiligheid in het geding is, is een verlenging met nog eens 48 uur toegestaan.²⁰² De duur van de voorlopige hechtenis is afhankelijk van de misdaad of overtreding. Verschillende bronnen hanteren uiteenlopende periodes hiervoor. Volgens een bron is de periode voor een misdaad (strafrechtelijke zaak) maximaal achttien maanden en voor een overtreding (civiele zaak) zes maanden. Volgens het Mensenrechtenrapport van het State Department bedragen deze periodes 22 maanden (strafrechtelijke zaken) en 10 maanden (civiele zaken).²⁰³ De voorlopige hechtenis is officieel niet verlengbaar, maar in de praktijk gebeurt dit wel. Het probleem van verlengde (en dus formeel gezien geen illegale) detentie bestaat al langere tijd. Het kwam voor dat mensen enkele jaren in voorlopige hechtenis zaten. Volgens het mensenrechtenrapport van het *State Department* verkeerde 24% van de gevangenispopulatie in voorlopige hechtenis in november 2010.

Tijdens de crisis, maar ook daarna, vonden buitengerechtelijke en willekeurige arrestaties, detenties en verdwijningen plaats. Voor de periode tot aan september 2011 wordt verwezen naar het thematische ambtsbericht over Ivoorkust.

¹⁹⁹ GTZ heet nu GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit).

²⁰⁰ www.koaci.com 'Côte d'Ivoire: Les Etats-Unis veulent renforcer l'état de droit', 10 januari 2012.

²⁰¹ Artikel 22 van de Grondwet, verkrijgbaar via www.gouv.ci.

²⁰² US Department of State, 2010 Human Rights Report, Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁰³ US Department of State, 2010 Human Rights Report, Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

Arrestaties

Arrestaties moeten officieel worden verricht door ofwel de politie (in de steden) ofwel de gendarmerie (op het platteland), maar in de praktijk voert de FRCI deze nog steeds uit. De FRCI heeft hiermee terrein overgenomen van de politie. In tegenstelling tot voorheen ontvangen veel gevangenen nu een arrestatiebevel. Het is niet bekend of men in de praktijk bij aangifte, detentie, vrijlating, beschuldiging of vonnis een bewijs daarvan krijgt.

Een groot aantal getrouwen van Gbagbo is gearresteerd sinds het einde van de crisis. Sommigen werden *incommunicado* gevangengehouden. Zie hierover aparte paragraaf 2.4 over aanklachten tegen Gbagbo-getrouwen.

Verdwijningen

Het is lastig vast te stellen of er tijdens de verslagperiode sprake is geweest van politiek gemotiveerde verdwijningen. Van de meeste verdwenen personen is niet bekend of zij gevlucht of daadwerkelijk verdwenen zijn.

De situatie in gevangenissen

Tijdens de crisis hebben 12.000 gevangenen weg weten te komen uit de gevangenissen. Het meeste personeel van de penitentiaire instellingen identificeerde zich toentertijd met de Gbagbo-zijde. Toen de FRCI oprukten, maakte het gevangenispersonnel zich uit de voeten, waardoor de gevangenen zonder bewaking achterbleven. De gedetineerden profiteerden van de chaotische situatie en vluchtten.

Van de 33 gevangenissen in Ivoorkust zijn er tien heropend. Dat zijn in het zuiden: Abidjan, Grand-Bassam, Daloa, Dimbroko, Agboville, Tiassalé en in het noorden onder andere: Bouna, Boundiali en Katiola.

In het zuiden zijn de gevangenissen de exclusieve verantwoordelijkheid van de gevangenis administratie. In het noorden en in Abidjan worden de gevangenissen gezamenlijk gerund door de gevangenis administratie en de FRCI. Voorheen werden de gevangenissen in het noorden de facto gerund door de FN.²⁰⁴

Er is een programma opgezet om de gevluchte gevangenen opnieuw te arresteren. In Abidjan worden onder de huidige gevangenen diegenen geïdentificeerd die eerder gedetineerd waren en ontsnapt zijn. Dit is mogelijk omdat in Abidjan de gegevens in de computer waren opgeslagen en bewaard door UNPOL. In andere gevangenissen was dit niet het geval en zijn de archieven vernietigd of verloren gegaan. Er bestaat een grote bereidheid bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken om de gevangenen opnieuw in detentie te brengen. Het veiligheidsvraagstuk is belangrijk voor de bevolking, het idee dat de ontsnapte gevangenen weer terug zijn in de gevangenis draagt bij aan een gevoel van veiligheid.

In de gevangenissen in Ivoorkust waren de omstandigheden van oudsher slecht. Overbevolking was een groot probleem, de hygiënische omstandigheden lieten te wensen over en veel gevangenen leden aan ondervoeding. Gevangenen waren afhankelijk van familie of hulporganisaties voor voeding. In het noorden was het doorgaans nog slechter gesteld dan in het zuiden. De gevangenen werden soms gehuisvest in scholen of andere gebouwen met weinig faciliteiten, er was te weinig gevangenispersonnel en de gedetineerden kregen niet voldoende voeding en medische zorg. Velen werden ziek en sommigen gingen zelfs dood aan ziektes als

²⁰⁴ US Department of State, 2010 Human Rights Report, Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

tuberculose en malaria.²⁰⁵ Er bestaan speciale cellen voor mensen die tijdens de crisis misdaden hebben gepleegd. Mannen en vrouwen worden gescheiden gevangen gehouden.

4.3.7 *Mishandeling en foltering*

Mishandeling en foltering, evenals alle andere vormen van onmenselijke of mensonterende bestraffing, zijn grondwettelijk verboden.²⁰⁶

In de praktijk zijn echter gevallen van mishandeling en marteling door de politie of veiligheidsdiensten gerapporteerd.²⁰⁷ Met name tijdens de crisis werden dergelijke praktijken gebezigd om mensen te straffen of bekentenissen af te dwingen. Nog steeds bestaat er weinig controle op het gedrag van de FRCI in afgelegen gebieden en worden zij beschuldigd van verkrachting, marteling en gewapende overvallen. Zie paragraaf 3.2 betreffende de FRCI.

4.3.8 *Buitengerechtelijke executies en moorden*

Tijdens de post-electorale crisis werden door beide kampen buitengerechtelijke executies en moorden gepleegd.²⁰⁸ Na de arrestatie van Gbagbo op 11 april gebeurde dit steeds minder.²⁰⁹

Toch vinden buitengerechtelijke executies en moorden nog steeds plaats. Zie paragraaf 3.1 betreffende de veiligheidssituatie. Naar verluidt worden nog steeds elke dag 1 of 2 executies uitgevoerd door mensen in uniform of *in official capacity*. Het is moeilijk te bepalen om welke aantallen het gaat.

4.3.9 *Doodstraf*

De grondwet verbiedt iedere sanctie waarbij het menselijk leven wordt ontnomen.²¹⁰ Met de aanneming van de gewijzigde grondwet in 2000, werd de doodstraf daarmee op dat moment afgeschaft. Er zijn in de verslagperiode, voor zover bekend, geen doodvonnissen uitgesproken en/of voltrokken.

4.3.10 *Mensenhandel*

Volgens de grondwet van Ivoorkust heeft iedereen recht op persoonlijke vrijheid en onschendbaarheid. Elke vorm van slavernij en dwangarbeid is verboden. Handel in mensen wordt daarentegen niet expliciet en als zodanig verboden of strafbaar gesteld. Er bestaan wel straffen voor gedwongen tewerkstelling, het aarven en beschikbaar stellen van kinderen voor prostitutiedoeleinden en het aangaan van contracten waarbij een derde van zijn/haar vrijheid wordt beroofd.²¹¹

²⁰⁵ US Department of State, 2010 Human Rights Report, Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁰⁶ Zie artikel 2 en 3 van de Grondwet, verkrijgbaar via: <http://www.gouv.ci>.

²⁰⁷ US Department of State, 2010 Human Rights Report, Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁰⁸ Human Rights Council, Report of the independent international commission of inquiry on Côte d'Ivoire, seventeenth session, A/HRC/17/48, 6 juni 2011.

²⁰⁹ Human Rights Council, UN General Assembly, 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', 20 september 2011.

²¹⁰ Zie artikel 2 van de Grondwet, verkrijgbaar via: <http://www.gouv.ci>.

²¹¹ US Department of State, Trafficking in Persons Report 2011 – Côte d'Ivoire, 27 juni 2011; zie ook artikelen 2 en 3 van de grondwet, verkrijgbaar via: <http://www.gouv.ci>.

Ivoorkust fungeert als een land van bestemming voor mensenhandel van vrouwen en kinderen voor gedwongen arbeid en prostitutie. Daarnaast is het tevens een land van doorvoer en oorsprong van slachtoffers. Mensenhandel binnen de landsgrenzen komt meer voor dan internationale mensenhandel. Slachtoffers worden voornamelijk vanuit het noorden naar het zuiden gebracht. Jongens uit Ghana, Mali en Burkina Faso worden gedwongen om te werken in de landbouw, bij voorbeeld op cacao-, koffie-, ananas- en rubber plantages. Ghanezen worden ingezet in de mijnbouw, jongens uit Togo in de de bouw en slachtoffers uit Benin in tapijtenweverijen en de bouw. Meisjes uit Ghana, Togo en Benin werken gedwongen in de huishouding en als straatverkoopsters. Meisjes en vrouwen worden ook geronseld vanuit Ghana en Nigeria met beloftes op werk als serveerster of kledingverkoopster. Zij worden vervolgens gedwongen tot prostitutie. Er zijn berichten dat kinderen soms gedwongen werden gerekruteerd voor gewapende groepen van beide kampen. Zie hiervoor paragraaf 5.5 over minderjarigen. De regering ondernam weinig actie om mensenhandel tegen te gaan en nam geen adequate maatregelen om slachtoffers te beschermen.²¹²

Ivoorkust is geen partij bij het *2000 UN TIP Protocol* en het land stond sinds 2007 op de *Tier 2 Watch List* vanwege het feit dat het faalde om te bewijzen dat het in toenemende mate actie onderneemt tegen mensenhandel. In 2011 stond het geclassificeerd als *Special Case*, samen met Haïti en Somalië. De categorie *Special Case* is voor landen die vanwege een natuurramp of politieke omwenteling een verstoorde regeringssituatie hebben waardoor de mensenhandel niet effectief kan worden tegengegaan.²¹³ Het is nog te vroeg om de inspanningen van het Ouattara regime bij de bestrijding van mensenhandel effectief te kunnen beoordelen.

5 Positie van specifieke groepen

5.1 Leden van oppositiepartijen/politieke activisten

In Ivoorkust bestaat de oppositie voornamelijk uit aanhangers van de voormalige president Gbagbo. Een kleine, harde kern daarvan – waaronder (hoge) militairen - is uitgeweken en bevindt zich nog steeds in buurland Ghana. Zij spreken openlijk over het met geweld terugveroveren van de macht. De Gbagbo-aanhangers in Ivoorkust zelf nemen een gematigdere positie in en de FPI erkent de legitimiteit van president Ouattara. De bondgenoten van de FPI zijn verenigd in het *Congrès National pour la Résistance et la Démocratie* (CNRD). De overdracht van Gbagbo aan het ICC heeft geleid tot een zekere verharding van de standpunten van de pro-Gbagbo-aanhangers.²¹⁴

Verschillende leden van het Gbagbo-kamp, waaronder militairen en politici, zijn gearresteerd na afloop van de crisis. Eind november bevonden zich volgens de ICG nog 45 niet-militairen van het *ancien régime* in detentie.²¹⁵ Zie hiervoor paragraaf 2.4 betreffende aanklachten tegen Gbagbo-getrouwen.

5.2 Etnische minderheden

²¹² US Department of State, *Trafficking in Persons Report 2011 – Côte d'Ivoire*, 27 juni 2011.

²¹³ US Department of State, *Trafficking in Persons Report 2011 – Côte d'Ivoire*, 27 juni 2011.

²¹⁴ International Crisis group, 'Côte d'Ivoire : poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

²¹⁵ International Crisis group, 'Côte d'Ivoire : poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

De bevolking van Ivoorkust is etnisch divers, er zijn meer dan zestig verschillende etnische groepen.²¹⁶ Voor een uitgebreide beschrijving van de etnische en religieuze lijnen zie paragraaf 1.1 Land en volk. De grote politieke partijen hebben, ondanks een grondwettelijk verbod, aanwijsbare etnische en regionale bases. Wijken in steden en dorpen zijn vaak opgebouwd langs etnische en - dus ook - religieuze lijnen. Er bestaan echter ook gemengde wijken.

In juli 2008 werd een nieuwe wet aangenomen die bestraffing van xenofobie, racisme en tribalisme met vijf tot tien jaar gevangenisstraf mogelijk maakt.²¹⁷ Alle etnische groepen hebben gelijke toegang tot rechtsmiddelen, voor zover deze beschikbaar zijn.

Spanningen tussen verschillende gemeenschappen in Ivoorkust komen voort uit een combinatie van etnische en politieke redenen, vaak ook in relatie met disputen over landeigendom. Vaak wordt aangenomen dat leden van bepaalde etnische groepen een bepaalde politieke voorkeur hebben.²¹⁸ Zo worden de Bété (de groep waartoe Gbagbo behoort) en de Guéré traditioneel gezien als Gbagbo-sympatisanten, terwijl de Dioula (waartoe Ouattara behoort) worden beschouwd als Ouattara-aanhangers.²¹⁹

Bij het begin van de crisis waren soldaten van Gbagbo erop uit om af te rekenen met aanhangers van Ouattara, daarna startten Ouattara-getrouwen een 'heksenjacht' op Gbagbo-getrouwen. Soldaten van beide kampen hielden daarbij mensen aan op basis van hun etniciteit, en daarmee hun vermeende politieke voorkeur.²²⁰

Westen en zuidwesten

In het westen bestaat een traditionele tegenstelling tussen enerzijds de autochtonen (de inheemse bewoners) en anderzijds de allochtonen (migranten uit het noorden van Côte d'Ivoire) en de *allogènes* (migranten uit het buitenland).²²¹ Tijdens het Gbagbo tijdperk hadden de autochtonen meestal de grond in dit gebied in handen, terwijl de migranten de velden bewerkten. Migranten konden via overeenkomsten land in pacht of in beheer krijgen. Deze afspraken waren gebaseerd op traditioneel recht en werden vaak niet vastgelegd. In geval van conflict probeerde men dit middels inheemse rechtspraak op te lossen. Om de grondrechten te reguleren werd in 1998 een wet op grondrechten aangenomen. Deze leidde echter niet tot de beoogde oplossing van de onenigheden. Tegelijkertijd bleef rechtsspraak via traditionele mechanismen voortbestaan.²²²

²¹⁶ US Department of state, Background Note Côte d'Ivoire, 27 oktober 2011.

²¹⁷ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practics 2010 - Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²¹⁸ ICG, 'Un période critique pour stabilizer la Côte d'Ivoire', 21 augustus 2011 en 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', A/HRC/18/52, 20 september 2011.

²¹⁹ De term Dioula wordt algemeen gebruikt om mensen uit het noorden van Ivoorkust en de omliggende landen aan te duiden. Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him dead - Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011; www.lemonde.fr, 'Alassane Ouattara, un long chemin jusqu'à la présidence', 6 december 2010; www.britannica.com, 'Laurent Gbagbo', geraadpleegd op 6 maart 2012.

²²⁰ Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him dead - Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011 en 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', A/HRC/18/52, 20 september 2011.

²²¹ De termen *allochtone* en *allogène* worden vaak door elkaar heen gebruikt en onder een noemer geschoven. In dit ambtsbericht wordt de term 'migranten' gebruikt om het geheel van beide groepen aan te duiden. www.jda.revues.org, 'La production d'une identité autochtone en Côte d'Ivoire', Roch Yao Gnabéli, 1 december 2009.

²²² International Displacement Monitoring Centre (IDMC) en Norwegian Refugee Council (NRC), 'Whose land is this? Land disputes and forced displacement in the western forest area of Côte d'Ivoire', oktober 2009; FAO, 'Evaluation du foncier - rapport final consolidé', 12 november 2011.

Conflicten over land hebben geleid tot een groot wantrouwen tussen de verschillende gemeenschappen. Tijdens de verschillende politieke crises werden de tegenstellingen tussen de verschillende groepen versterkt. Met de laatste crisis vluchtten verschillende bewoners en lieten hun land onbewaakt achter. Wanneer zij terugkwamen, vonden zij soms hun gronden bezet en bebouwd door anderen.²²³ Vaak waren dit leden van een andere etnische groep, wat de spanning deed oplaaien.

Tijdens het Gbagbo-tijdperk was het vooral de autochtone bevolking die de touwtjes in handen had. Met het aan de macht komen van Ouattara zijn de rollen nu omgedraaid. De FRCI, aangevuld met Dozo-strijders, die op dit moment de orde handhaven zijn vaak afkomstig uit het noorden. De FRCI-soldaten worden soms ingezet om oude rekeningen te vereffenen en worden afgestuurd op personen die worden verdacht van Gbagbo-sympathieën. Geregeld zijn deze beschuldigingen verzonnen. In het algemeen zijn mensen soms uit op wraak voor wat hen jarenlang is 'aangedaan' door de andere groep.

Veel mensen zijn nu teruggekeerd naar hun dorpen en wijken, maar de tegenstellingen tussen de gemeenschappen bestaan nog steeds.²²⁴ De redenen voor conflict zijn niet weggenomen en de landconflicten zijn niet opgelost. Nog steeds zijn er af en toe incidenten waarbij gewapende mannen een dorp binnenvallen, huizen in brand steken en de bevolking aanvallen. Ook zijn er confrontaties tussen groepen autochtonen en immigranten.²²⁵ Dit gebeurt eveneens in het zuiden.²²⁶

Er vinden herhaaldelijk gewelddadige incidenten plaats tussen de lokale bevolking en de FRCI, zoals op 17 en 18 december 2011 in Vavoua in het Westen. Daarbij vielen ten minste zes doden.²²⁷

Abidjan

Ook in Abidjan werden de tegenstellingen tussen de gemeenschappen versterkt tijdens de crisis. Dit gebeurde onder andere in de wijk Yopougon, die wordt beschouwd als pro-Gbagbo, en Abobo, die als pro-Ouattara of pro-noordelijk bekend staat. Beide wijken waren het toneel van gevechten en onenigheid. Tijdens de crisis gingen aanhangers van Gbagbo langs de deuren in Yopougon en schreven de letter "D" van "Dioula" op de huizen waar mensen van deze groep woonden. Er werd opgeroepen tot geweld tegen Dioula en noorderlingen werden geïntimideerd door de veiligheidsdiensten.

Met het einde van de crisis zijn de tegenstellingen en spanningen tussen de verschillende gemeenschappen niet verdwenen.²²⁸ Zo ontstonden er herhaaldelijk gewelddadigheden bij bijeenkomsten van de FPI.²²⁹

²²³ ICG, 'Côte d'Ivoire ; poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

²²⁴ www.reliefweb.int, UN Radio, 'Des progrès mais les germes de l'instabilité demeurent, selon Bert Koenders', 27 januari 2012.

²²⁵ 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', A/HRC/18/52, 20 september 2011.

²²⁶ www.frat.mat.info, 'Tai: la tristesse et la colère regnent encore a Ziriglo', 12 oktober 2011 en www.reliefweb.int, 'Nouvelles violences au sud, militaires et ethnies impliqués', Missionary International Service News Agency, 27 december 2011 en www.reliefweb.int, 'Quatre morts, don't deux soldats, dans des violences', AFP, 27 december 2011.

²²⁷ OCHA, Côte d'Ivoire Bulletin humanitaire, 23 december 2011 en www.reliefweb.int, 'UN voices concern at reports of human rights abuses in Côte d'Ivoire', 29 december 2011.

²²⁸ 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', A/HRC/18/52, 20 september 2011 en ICG, 'Côte d'Ivoire ; poursuivre la convalescence', 16 december 2011.

²²⁹ www.reliefweb.int, 'L'ONU condamne les incidents à un meeting du FPI', UNOCI, 11 oktober 2011; www.abidjan.net, 'Meeting du FPI-Marcory, au stade Konan Raphaël : Mobilisation extraordinaire !', 31 oktober 2011.

5.3 Vrouwen en meisjes

De grondwet van Ivoorkust garandeert de gelijkheid van man en vrouw.²³⁰ In de praktijk werd de naleving van deze wetten niet afdoende afgedwongen door de autoriteiten.²³¹

Positie en rol vrouwen

De rol van de vrouw in Abidjan wordt vooral bepaald door traditionele normen en waarden. In het sociale leven gelden patriarchale regels. 'Getrouwd' zijn is sociaal gezien nog steeds de meest gunstige status.

Er bestaat een welvarende middenklasse van vrouwen die een opleiding kunnen volgen en bepaalde vrijheden hebben. Zij kunnen ook een leidende positie hebben in de *société civile*. Dit gebeurt echter vooral in Abidjan. In het islamitische westen en het traditionele noorden is de toegang tot onderwijs en hoge posities beperkt. Het uitoefenen van invloedrijke politieke functies is moeilijk, zelfs voor vrouwen die hoog opgeleid zijn.

In Ivoorkust zijn niet veel vrouwen die hoge functies bekleden in de publieke sector. Vóór de crisis bevonden zich onder de 41 rechters van het Hooggerechtshof vier vrouwen.²³² Vóór de parlementaire verkiezingen op 11 december 2011 was 8,9 % van de parlementariërs vrouw (19 van de 225 zetels). De eerste vicepresident van de Nationale Assemblée was een vrouw.²³³

Volgens de wet zijn vrouwen handelingsbekwaam, maar het hangt er vanaf uit welke regio zij komen of dit in de praktijk ook zo is. Zo zal het voor een vrouw in Abidjan eenvoudiger zijn om zelfstandig te wonen en een huis te kopen dan in het westen of noorden. Op dit moment bezitten vrouwen 2% van het land. Vrouwen mogen geen land erven.

(Seksueel) geweld tegen vrouwen

De Ivoiriaanse wet verbiedt verkrachting en stelt hiervoor straffen van vijf tot twintig jaar. Dit verbod wordt echter in de praktijk niet voldoende afgedwongen en verkrachting is een probleem.²³⁴ Vooral vrouwen en meisjes op het platteland in het westen zijn hiervan slachtoffer. Zij worden aangevallen door gewapende mannen als zij op het veld werken, naar de markt lopen of het openbaar vervoer gebruiken.²³⁵

Bij de gewelddadigheden tijdens de crisis zijn veel vrouwen verkracht. Er bestaan echter geen betrouwbare gegevens over de totale aantallen.²³⁶

Volgens een VN-rapport over conflict-gerelateerd seksueel geweld, werden tussen januari en september 2011 (tijdens de crisis) 478 verkrachtingen gerapporteerd door het hele land. Er werden slechts dertien personen gearresteerd en geen daarvan was veroordeeld bij het verschijnen van het rapport. De verkrachtingen werden gepleegd door alle betrokken partijen in het conflict. De verkrachtingen in deze periode waren politiek of etnisch gemotiveerd en werden *en plein publique* of

²³⁰ Zie artikelen 2, 7 en 17 van de grondwet, verkrijgbaar via: www.loidici.com.

²³¹ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²³² US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011

²³³ The Carter Centre, News, Statement of Preliminary Findings and Conclusions, 14 december 2011 en US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²³⁴ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011 en 'Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire', A/HRC/18/52, 20 september 2011.

²³⁵ Human Rights Watch, World Report 2011, januari 2011 en OCHA, Côte d'Ivoire Situation report 17, 23 september 2011.

²³⁶ HRW, 'They killed him like it was nothing – The need for justice for Côte d'Ivoire's post-election crimes', oktober 2011.

voor het oog van familie gepleegd door leden van gewapende groeperingen of milities met als doel om mensen te vernederen die als politieke opposanten werden beschouwd.²³⁷

Seksueel geweld en seksuele intimidatie zijn strafbaar gesteld, maar in de praktijk wordt door de overheid nauwelijks opgetreden tegen de daders.²³⁸ Vaak is de dader een mannelijk familielid of 'een man in uniform'.

Geweld en seksueel misbruik worden ook vaak gepleegd door onderwijzers. Volgens een onderzoek zou 47% van de onderwijzers (waarvan ook van de lagere school) hebben toegegeven seks met leerlingen te hebben gehad. Hierbij is sprake van machtsmisbruik, evenals bij andere verkrachtingen van minderjarigen door personen in uniform. Een persoon uit een 'hooggeplaatste klasse' kan eenvoudig een jong meisje uit een arme familie verkrachten, want de kans dat ze aangifte tegen hem zal doen is vrijwel nihil.

Aangifte van seksueel- en huiselijk geweld

Slachtoffers van seksueel geweld doen meestal geen aangifte. Vaak worden vrouwen ervan weerhouden om aangifte te doen van verkrachting of van huiselijk geweld of om te volharden in een ingediende klacht. Dit door sociale druk van de familie en de lokale bevolking of uit angst voor wraak door de daders.²³⁹ Bovendien is voor het indienen van een aanklacht na een verkrachting een medisch certificaat nodig dat ongeveer 85 Euro kost. Officieel is dit document niet vereist, maar vaak zeggen politieagenten de klacht niet in behandeling te nemen zonder dit certificaat. Het doktersbezoek en de prijs van het certificaat vormen een additionele serieuze drempel voor aangifte.

Er bestaat geen openbaar debat over verkrachting binnen het huwelijk.

Huiselijk geweld wordt niet specifiek strafbaar gesteld in de wet en vormt nog steeds een groot probleem in het land. Aangifte van huiselijk geweld leidt zelden tot vervolging, vaak omdat politie en gerechtshoven het als een probleem zien dat binnen de familie moet worden opgelost.²⁴⁰

In theorie kunnen vrouwen die het slachtoffer zijn van seksueel geweld zich elders in het land vestigen. In de praktijk gebeurt dit echter zelden omdat vrouwen een economisch en sociaal netwerk nodig hebben om zich te kunnen redden. Hieraan ontbreekt het ze in een onbekende omgeving. Er bestaan enkele opvangcentra voor slachtoffers van seksueel geweld, die worden gerund door het Ministerie voor de Familie, de Vrouw en het Kind.

Genitale verminking²⁴¹

Sinds 1998 is genitale verminking (*Female Genital Mutilation*, FGM) in Ivoorkust bij wet verboden.²⁴² Daarnaast verbiedt de grondwet lichamelijk geweld, mutilatie en elke vorm van ontering van de mens.²⁴³

De straf op FGM kan oplopen tot 5 jaar gevangenisstraf en boetes van 360.000 tot 2 miljoen FCA (549 tot 3.049 Euro). Voor de medische uitvoerders zijn de straffen dubbel.²⁴⁴

²³⁷ General Assembly/Security Council, 'Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence', A/66/657-S/2012/33, 13 januari 2012.

²³⁸ Human Rights Watch, World Report 2011, januari 2011.

²³⁹ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁴⁰ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁴¹ De tekst van de paragraaf over genitale verminking is voornamelijk gebaseerd op de volgende bronnen: Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lute contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008 UNICEF; Côte d'Ivoire; Fact Sheet Female Genital Mutilation/Cutting, april 2007; MFAS/UNFPA/UNICEF, Analyses des violences basées sur le genre dans le département d'Abidjan: Résultats de l'enquête quantitative, mei 2007; Home Office UK Border Agency, Country of Origin Information Report on FGM, 20 juni 2008.

²⁴² Wet nr. 98/757 van 23 december 1998.

²⁴³ Zie artikel 3 van de grondwet.

Ondanks dit wettelijk verbod komt genitale verminking van vrouwen in de praktijk nog steeds veel voor in Ivoorkust, vooral op het platteland. Zo'n 36% van de vrouwen en meisjes in Ivoorkust is besneden, met name in het noorden (88%), noordwesten (88%), westen (73%), centrum-noord (59%) en noordoosten (53%). FGM wordt door veel van de etnische groepen in Ivoorkust gepraktiseerd. Verder komt het vooral voor binnen moslimgemeenschappen (zoals de *Malinké*-gemeenschap) en onder groepen die traditionele (animistische) geloven aanhangen. Het gebruik komt voort uit langbestaande overtuigingen en tradities en wordt vooral beschouwd als een cultureel verschijnsel. Vrouwen en meisjes die geen toegang hebben gehad tot onderwijs zijn vaker besneden. Over het algemeen kan worden gesteld: hoe hoger het opleidingsniveau van de vrouw, hoe kleiner de kans dat haar dochters onderworpen worden aan FGM.²⁴⁵

FGM wordt meestal uitgevoerd bij jonge meisjes of bij meisjes in de puberteit, maar het komt voor dat baby's en peuters van nul tot vijf à zeven jaar worden besneden. De besnijdenis wordt meestal omgeven door een ritueel, waarbij de meisjes worden meegenomen en terugkeren als 'vrouw'. Het zijn de (groot)moeders die de meisjes begeleiden naar het ritueel. In principe besluiten de ouders tot besnijdenis, hoewel de sociale druk van de gemeenschap (en bijvoorbeeld de groep dorpsoudsten) daarbij een grote rol speelt. Soms zijn het de grootouders die hun kleindochter laten besnijden met de gedachte dat ze de ouders hiermee een plezier doen. Verder komt het ook voor dat jonge vrouwen vlak voor het sluiten van een huwelijk alsnog besneden worden, vaak op verzoek of aandringen van (de familie van) de toekomstige echtgenoot, omdat de vrouw anders als 'onrein' wordt beschouwd.²⁴⁶

Over FGM wordt in Ivoorkust niet openlijk gesproken. Veel ouders in de steden laten hun dochters daarom (al dan niet stiekem) in het dorp van herkomst besnijden. Er wordt zelden aangifte gedaan en dat is de belangrijkste reden voor het feit dat daders over het algemeen niet worden vervolgd en dus ongestraft blijven. In theorie kan een vrouw ontkomen aan besnijdenis door weg te gaan van haar familie, maar in de praktijk zijn veel vrouwen economisch en sociaal niet voldoende onafhankelijk om dit te doen. Of een niet-besneden vrouw wel of niet wordt gestigmatiseerd, hangt samen met de gemeenschap waarin ze woont. Als ze in een gemeenschap woont waarin FGM normaal is, dan zal een niet-besneden vrouw geen huwelijkspartner kunnen vinden, niet serieus worden genomen en niet mogen deelnemen aan sociale gebeurtenissen.²⁴⁷

Het is niet bekend wat er met een onbesneden vrouw gebeurt nadat zij, na afwijzing van haar asielaanvraag, terugkeert naar Ivoorkust. Het is evenmin bekend of zij dan alsnog besneden wordt, ook al heeft ze inmiddels de volwassen leeftijd bereikt.

In Ivoorkust worden vooral de zogenaamde "type I" en "type II" excisies uitgevoerd, maar ook type III (infibulatie) komt voor.²⁴⁸ Het meest voorkomende is type I. In bepaalde gebieden (Odienné) kan een meisje dat reeds besneden is, opnieuw

---

²⁴⁴ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁴⁵ Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lutte contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008 UNICEF Côte d'Ivoire.

²⁴⁶ Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lutte contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008.

²⁴⁷ Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lutte contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008.

²⁴⁸ Type I = het verwijderen van de clitoris, type II = het verwijderen van de clitoris en (delen van) de kleine schaamlippen en type III = infibulatie.

besneden worden in een zwaardere vorm.²⁴⁹ FGM wordt tegen vergoeding uitgevoerd door zogenaamde 'exciseuses' (het zijn altijd vrouwen die de besnijdenis uitvoeren). Dit zijn vrouwen die veel status en macht hebben binnen een bepaalde gemeenschap en voor wie het uitvoeren van FGM een bron van inkomsten is. Het is niet bekend of er een familieband dient te bestaan tussen de vrouw die de besnijdenis uitvoert en haar beoogde opvolgster. Het is evenmin bekend of een meisje gedwongen kan worden deze vrouw op te volgen, en daarom zelf besneden wordt.²⁵⁰

Vóór de crisis was de Ivoiriaanse overheid actief in het tegengaan van besnijdenis. Sinds het begin van de crisis ontstond echter een vacuüm, waardoor het aantal besnijdenissen weer toenam. Het Ministerie voor Familie, de Vrouw en het Kind werkt nu weer samen met organisaties aan een bewustwordingscampagne. Ook wil het de wet gaan handhaven en inzetten op vervolging van besnijdenis. Soms is dit echter moeilijk, omdat in bepaalde gebieden besnijdsters bekend staan als tovenaars met magische krachten. Het is voorgekomen dat lokale overheden en politie bang zijn en weigeren de besnijdsters op te pakken.

In Ivoorkust zijn er naast ONUCI diverse lokale organisaties werkzaam die zich inzetten voor vrouwen en met name voor de strijd tegen FGM en *genderbased violence*, zoals *l'Organisation Nationale pour l'Enfant, la Femme et la Famille* (ONEF), *l'Animation Rurale de Korhogo* (ARK), *l'Organisation pour le Développement des Activités des Femmes* (ODAFEM). De activiteiten van deze organisaties betreffen met name informatie- en bewustwordingsprogramma's, opvang van slachtoffers en programma's om *exciseuses* aan andere middelen van bestaan te helpen.

5.4 Homoseksuelen

Homoseksualiteit wordt als zodanig niet genoemd in het Ivoiriaanse wetboek van strafrecht. Homoseksuele handelingen, zowel tussen mannen als tussen vrouwen, zijn dan ook niet strafbaar.²⁵¹ Er is wel een voor homoseksuelen discriminerende bepaling in de strafwet opgenomen met betrekking tot activiteiten die publiekelijk 'tegen de eer en goede zeden ingaan' (artikel 360). Dergelijke activiteiten zijn zowel voor heteroseksuelen als homoseksuelen strafbaar. Er gelden echter andere straffen voor dergelijke activiteiten tussen 'mensen van gelijke sexe'.²⁵² Wat betreft de leeftijd waarop seksuele handelingen niet langer strafbaar zijn (de zogenaamde *age of consent*) meldt de *International Lesbian and Gay Association* (ILGA) dat er onderscheid is tussen homoseksuele en heteroseksuele betrekkingen.²⁵³ Andere bronnen melden echter dat er geen onderscheid is tussen homoseksuele en heteroseksuele betrekkingen en noemen voor beide categorieën een leeftijdsgrens van ongeveer 15 jaar.²⁵⁴ Weer een andere bron noemt 21 jaar als *age of consent*.

In de praktijk rust er in Ivoorkust een taboe op homoseksualiteit. Homoseksuelen bewegen zich in kleine kring in de clandestiniteit. Dit is meer vanwege de heersende sociale conventies (het wordt gezien als een seksuele afwijking) dan vanwege maatregelen van de overheid. Het gebrek aan sociale acceptatie is een groot

²⁴⁹ Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lutte contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008.

²⁵⁰ Professeur KONE Mariatou, 'Evaluation des strategies de la lutte contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires', januari 2008.

²⁵¹ International Lesbian and Gay Association (ILGA), zie: <http://www.ilga.org>.

²⁵² Zie: Loi no. 1981-640 du 31 juillet 1981, instituant le Code Pénal (modifiée par la Loi no. 1995-522 du 6 juillet 1995, onder meer te vinden op UNHCR refworld, zie <http://www.unhcr.org>.

²⁵³ International Lesbian and Gay Association (ILGA), zie <http://www.ilga.org>.

²⁵⁴ Zie: <http://www.avert.org> en <http://www.mask.org.za> en www.trueknowledge.com

probleem. Homoseksuele mannen en vrouwen, biseksuelen en transgender personen worden gestigmatiseerd en gediscrimineerd.²⁵⁵ Er is geen informatie verkregen over eventuele gevangenneming, mishandeling, verbale intimidatie of belediging van homoseksuelen door leden van de politie, gendarmerie of het leger. Ze zijn afhankelijk van hun eigen netwerk. Lesbische vrouwen worden sociaal gemakkelijker geaccepteerd dan homoseksuele mannen.

In de economische hoofdstad Abidjan kennen homoseksuelen in de relatieve anonimiteit van de metropool een grotere vrijheid dan elders in het land. In Abidjan bevinden zich de hoofdkwartieren van de belangenorganisaties voor homoseksuelen als *Arc-en-Ciel Plus* en *Alternative Côte d'Ivoire*. Een derde organisatie vormt *Secours Social*. Ook telt de stad enkele uitgaansgelegenheden (bars) die zich speciaal richten op homoseksuelen, waar zij elkaar kunnen ontmoeten zonder lastig te worden gevallen of te worden beledigd.²⁵⁶ Het is niet bekend of homoseksuelen van buiten Abidjan zich kunnen onttrekken aan problemen vanwege hun geaardheid door zich in deze stad te vestigen.

5.5 (Alleenstaande) minderjarigen

Minderjarig zijn in Ivoorkust personen die de 21-jarige leeftijd nog niet hebben bereikt. Voor personen in de leeftijd tussen 18 en 21 jaar geldt een beperkte vorm van handelingsbekwaamheid.²⁵⁷ In het strafrecht worden personen tot 18 jaar aangemerkt als minderjarig.²⁵⁸

Kinderen in Ivoorkust hadden voor de crisis dezelfde problemen als nu: armoede, beperkte toegang tot medische zorg en onderwijs. Ook overlijden kinderen als gevolg van in principe behandelbare of te voorkomen ziektes door ontbrekende of ontoereikende gezondheidszorg of omdat ze in een onveilige omgeving leven.

Het Ministerie van Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Solidariteit en het Ministerie voor Familie, Vrouw en Kind zijn verantwoordelijk voor de zorg voor minderjarigen. Het is echter niet duidelijk hoe de taken onderling zijn verdeeld. Ook zouden de twee met elkaar concurreren.

Deze twee Ministeries zijn dus ook het aanspreekpunt voor de terugkeer van alleenstaande minderjarige asielzoekers en het realiseren van adequate opvangvoorziening voor hen.

Crisis

Tijdens de crisis zijn veel kinderen gescheiden van hun ouders, ontheemd geraakt of wees geworden. Het is niet bekend om hoeveel kinderen het gaat. Een deel van hen is ondergebracht bij gastgezinnen. Unicef en Save the Children werken aan het opsporen van de ouders en het herenigen van de families.

Onderwijs

Ivoorkust is op grond van artikel 28 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, dat het land in 1991 geratificeerd heeft, verplicht basisonderwijs gratis aan te bieden en een leerplicht in te stellen. Toch is basisonderwijs nog altijd niet verplicht. Basisonderwijs voor kinderen jonger dan dertien jaar behoort kosteloos te zijn, maar in de praktijk is dit vaak niet het geval en moet er voor zaken als boeken en

²⁵⁵ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁵⁶ Reportage: Abidjan, la capitale gay d'Afrique de l'Ouest, 12 augustus 2010, gepubliceerd op <http://www.abidjan24.info> en op <http://www.freewebs.com/african-rapport/IVORY%20COAST%20REPORT.pdf>

²⁵⁷ Zie: wet op de Minderjarigheid, Loi n° 70-483 du 3 août 1970 sur la minorité, onder meer te vinden op de website van childrights : <http://www.childrights.org>.

²⁵⁸ ONUCI, Rapport sur l'enfance délinquante en Côte d'Ivoire, juni 2007.

schoolgeld toch worden betaald. Onderwijzers vroegen soms seksuele diensten van leerlingen in ruil voor goede cijfers of geld. De straf voor een poging tot verkrachting van een kind onder zestien jaar bedraagt een tot drie jaar gevangenisstraf en een boete van 100.000 tot 1 miljoen FCA (152 tot 1524 Euro). In de praktijk wordt er nauwelijks vervolging ingesteld. Onder ouders bestaat er nog steeds een voorkeur om hun zonen naar school te sturen in plaats van hun dochters, met name op het platteland. Middelbaar onderwijs is na het behalen van bepaalde toelatingsexamens gratis voor hen die zich kwalificeren. Lang niet alle leerlingen slagen echter voor de toelatingsexamens.²⁵⁹

Volgens gegevens van UNICEF gaat een groot deel van de kinderen in Ivoorkust niet naar de basisschool. De deelname aan het middelbaar onderwijs is nog aanzienlijk lager.²⁶⁰

Officieel zijn de scholen na de crisis heropend op 24 oktober 2011, maar kinderen gaan slechts langzaam weer naar school. Sommigen kampen met problemen zoals onveiligheid op weg naar school.²⁶¹

De twee grote openbare universiteiten in Abidjan werden gesloten in april 2011 en zijn nu nog steeds gesloten. Heropening staat gepland voor september/oktober 2012, hetgeen twee opeenvolgende *années blanches* zou inhouden (jaar waarin de universiteit niet (voldoende) geopend was).²⁶²

Kinderarbeid

Ivoorkust kent wetgeving om kinderarbeid tegen te gaan. De minimumleeftijd voor lichte arbeid in de landbouw en het huishouden is twaalf jaar. Kinderen tussen de twaalf en veertien jaar moeten toestemming hebben van hun ouders om in de landbouw te werken. De minimumleeftijd voor overige vormen van arbeid is veertien jaar.²⁶³ Volgens een schatting van UNICEF werkt in de praktijk echter ongeveer één op de drie kinderen in de leeftijdscategorie van vijf tot veertien jaar. Het feit dat minderjarige kinderen in Ivoorkust arbeid verrichten en meehelpen om het gezinsinkomen te vergroten, wordt onder de bevolking nog steeds beschouwd als een vanzelfsprekendheid. Dit mondt in tijden van moeilijke economische omstandigheden vaak uit in exploitatie. Kinderarbeid komt op het platteland vaker voor dan in de steden.²⁶⁴

Kinderhuwelijken

Vrouwen die jonger zijn dan achttien jaar en mannen die jonger zijn dan twintig jaar, mogen volgens de wet in Ivoorkust niet trouwen. Het is in Ivoorkust wettelijk verboden en strafbaar om personen die de achttienjarige leeftijd nog niet hebben bereikt, te bewegen of te dwingen tot het aangaan van een religieus huwelijk of een huwelijk volgens het gewoonterecht.²⁶⁵

Niettemin worden in Ivoorkust traditionele huwelijken gesloten van minderjarige meisjes vanaf de leeftijd van veertien jaar met oudere mannen. Dit gebeurt in bepaalde traditionele gemeenschappen, met name in het noorden van het land.²⁶⁶ Het is niet bekend in welke mate dit soort huwelijken voorkomen.

²⁵⁹ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁶⁰ UNICEF, zie: <http://www.unicef.org>.

²⁶¹ www.unicef.org, 'UNICEF to ensure all children in Côte d'Ivoire receive an education', 3 november 2011.

²⁶² www.observers.france.com, 'Les universités d'Abidjan tardent à rouvrir et les étudiants sont en colère', 2 november 2011 en www.abidjan.net, 'Réouverture des universités en septembre-octobre 2012 : Plusieurs générations sacrifiées', 17 november 2011 en www.verite-reconciliation.org, 'Réouverture des universités en septembre-octobre 2012', 26 december 2011.

²⁶³ US Department of Labor, 2009 Findings on the Worst Forms of Child Labor – 15 december 2010; US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 -Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁶⁴ Unicef, Côte d'Ivoire – Statistics en Country Profile, zie: <http://www.unicef.org>.

²⁶⁵ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 -Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁶⁶ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

Kindsoldaten

Verschillende bronnen bevestigen dat er tijdens de crisis aan beide zijden kindsoldaten werden ingezet. De heersende mening is echter dat het hier gaat om incidentele gevallen en niet om grote aantallen. Bovendien zouden volgens een bron de kinderen vooral zijn gesignaleerd bij *roadblocks* en niet tijdens gevechten. Er zijn geen cijfers bekend van de aantallen kindsoldaten.

Straat- en weeskinderen

Volgens het mensenrechtenrapport van 2010 van het *US Department of State* leven in Ivoorkust duizenden kinderen op straat.²⁶⁷

Instellingen die zich in Ivoorkust bezighouden met opvang van minderjarigen zijn onder andere de SOS Kinderdorpen in Abobo²⁶⁸ en Aboisso, Fondation Amigo in Abobo, lokale weeshuizen op particulier initiatief, Foyer Akwaba in Abobo, het staatsweeshuis in Bergerville en NGO Remar (voor gemarginaliseerde kinderen). In het SOS Kinderdorp in Abobo worden honderd kinderen opgevangen, die worden begeleid tot hun 24^e jaar. Per jaar komen er gemiddeld twee tot vier nieuwe plaatsen vrij. Tussen vijftien en achttien jaar gaan de kinderen naar een foyer op het terrein waar ze samen wonen (jongens en meisjes apart), daarna naar een Grand Ecole, waar ze ook inwonen. In het centrum in Aboisso wonen eveneens ongeveer honderd kinderen die allemaal zijn opgenomen toen ze baby waren (tussen nul en drie jaar).

Verder dragen de SOS kinderdorpen bij aan de opvang van de kinderen bij gastgezinnen. Dat zijn er ongeveer 300 in Abobo en 450 in Aboisso, de gastgezinnen ontvangen een financiële bijdrage voor onderwijs en gezondheidszorg.

Voor de overige instellingen is het niet bekend voor welke groep minderjarigen deze organisaties bestemd zijn, welke voorwaarden er gelden, hoeveel plaatsen er beschikbaar zijn en waaruit hun activiteiten precies bestaan.

Organisaties die zich bezighouden met weeskinderen in Ivoorkust zijn onder andere ICRC, het nationale Rode Kruis, Unicef, UNHCR (protectie), NRC, Save the Children, ASAPSU, OUNCI.

Geweld tegen kinderen

Fysiek en seksueel geweld tegen kinderen komt voor. Voorbeelden hiervan zijn seksueel misbruik binnen een ouder-kind of docent-leerling relatie maar ook het gewelddadig 'uitdrijven' van kwade geesten bij kinderen die beschuldigd worden van hekserij.²⁶⁹

Kinderhandel

Handel in kinderen komt voor in Ivoorkust. Het land fungeert daarbij zowel als land van oorsprong en doorvoer als van bestemming.²⁷⁰ Voor meer informatie zie paragraaf 4.3.10 betreffende mensenhandel.

5.6 Dienstplichtigen, dienstweigeraars en desertie

De dienstplicht is formeel een burgerplicht voor iedere staatsburger (mannen en vrouwen) vanaf achttien jaar. Zij duurt maximaal achttien maanden en is gelijk voor

²⁶⁷ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁶⁸ Abobo is een wijk van Abidjan.

²⁶⁹ US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire, 8 april 2011.

²⁷⁰ US Department of State, Trafficking in Persons Report 2011 – Côte d'Ivoire, 27 juni 2011.

mannen en vrouwen.²⁷¹ De dienstplicht bestaat echter alleen in theorie. In de praktijk werd de dienstplicht in 1983 opgeschort ten gunste van een beroepsleger. Het is niet bekend hoe de situatie nu, met de vorming van de FRCI, in de praktijk is.

Desertie is strafbaar in Ivoorkust en de strafmaat kan variëren van drie maanden tot de doodstraf (zie artikel 438 en artikel 443 en verder van het wetboek van Strafrecht). De doodstraf is grondwettelijk afgeschaft, maar het wetboek van Strafrecht is hierop niet aangepast.

In maart 2011 werd de FRCI gecreëerd door de FDS en de FAFN samen te voegen.²⁷² Zie hiervoor paragraaf 3.2. betreffende de FRCI. Tijdens de crisis was een aantal FDS-militairen gedeserteerd of overgelopen naar de andere kant, waardoor zij uiteindelijk bij hetzelfde leger terechtkwamen.

In het algemeen is een baan bij het leger lucratief voor onopgeleide jongemannen. Zo zijn zij in iedere geval verzekerd van voeding, kleding en onderdak en genieten zij een zekere machtspositie.

²⁷¹ Zie: artikel 81 van de wet op de Militaire Dienst, Loi n° 95-695 du 7 septembre 1995 portant Code de la fonction militaire, verkrijgbaar via: <http://www.loidici.com>.

²⁷² www.abidjan.net 'Presse: Ecrits offensants et injurieux pour le président et les FRCI / Le CNP va frapper fort', 23 juni 2011 en Amnesty International, AFR 31/002/2011, mei 2011.

6 Migratieproblematiek

6.1 Ontheemden

Het aantal ontheemden dat vóór de postelektorale crisis in Ivoorkust verbleef, is niet bekend. In juni 2011 waren het er 322.277.²⁷³

Tijdens de verslagperiode daalde het aantal ontheemden sterk omdat veel mensen naar huis konden terugkeren vanwege een verbetering van de veiligheidssituatie. Vlak voor de parlementsverkiezingen op 11 december 2011 riep de Ivoiriaanse regering ontheemden en vluchtelingen op om voor die datum terug te keren om mee te kunnen doen aan de verkiezingen.

Volgens cijfers van OCHA waren er eind januari 2012 nog meer dan 120.000 ontheemden in Ivoorkust.²⁷⁴ Een deel daarvan verblijft bij gastgezinnen en gastgemeenschappen. Er zijn ongeveer 26.000 gastgezinnen, die vaak familie (*extended family*) zijn van de ontheemden.²⁷⁵ Een ander deel heeft onderdak gevonden in opvangcentra. Op 26 maart 2012 verbleven er nog 11.242 ontheemden in 24 verschillende centra in de regio's Lagunes-Abidjan en Moyen Cavally.²⁷⁶ Het aantal ontheemden in de centra neemt nog steeds gestaag af (eind januari 2012 waren het er nog 13.347 in 30 centra). Dit is onder andere te wijten aan de sluiting van centra en de vrijwillige terugkeer van velen.²⁷⁷

6.2 Opvang in de regio

Er bestaan geen eenduidige cijfers over de aantallen Ivoiriaanse vluchtelingen in de regio, met name in Liberia. Volgens cijfers van OCHA bevonden zich op 30 januari 2012 nog meer dan 153.000 Ivoiriaanse vluchtelingen in de landen rondom Ivoorkust, waarvan 128.067 in Liberia.²⁷⁸ Volgens cijfers van IOM bevonden zich begin maart 2012 ongeveer 79.000 Ivoiriaanse vluchtelingen in Liberia. 15.000 daarvan zullen hulp krijgen om terug te keren.²⁷⁹

In juni 2011 was volgens OCHA het totale aantal Ivoiriaanse vluchtelingen nog rond de 200.000 verspreid over 13 buurlanden.²⁸⁰ De aantallen Ivoiriaanse vluchtelingen in de omringende landen in februari 2012 bedroegen: Ghana 15.920; Togo 5.203; Benin 370; Nigeria 114; Niger 96; Burkina Faso 120; Mali 972; Senegal 58; Gambia 94; Guinée-Bissau 78; Guinée 2.766; Sierra Leone 62.²⁸¹ Deze aantallen nemen nog steeds langzaam af.²⁸²

6.3 Terugkeer

²⁷³ Zie thematisch ambtsbericht Ivoorkust September 2011.

²⁷⁴ OCHA, 'Côte d'Ivoire: Continued Displacements and Returns', 30 januari 2012.

²⁷⁵ VN, 'Côte d'Ivoire Global Appeal 2012' (CAP).

²⁷⁶ OCHA, Côte d'Ivoire, Bulletin Humanitaire, No. 10, 26 maart 2012.

²⁷⁷ OCHA, Côte d'Ivoire, Bulletin Humanitaire, no 03, 3 februari 2012; OCHA, 'Côte d'Ivoire – Bulletin Humanitaire no 05', 17 februari 2012. N.B. Op het hoogtepunt van de crisis verbleven er volgens cijfers in het Consolidated Appeal 2012 van OCHA 80.000 ontheemden in 118 centra.

²⁷⁸ OCHA, 'Côte d'Ivoire: Continued Displacements and Returns', 30 januari 2012.

²⁷⁹ www.reliefweb.int, IOM, 'L'IOM organise un premier rapatriement de réfugiés libériens et ivoiriens', 2 maart 2012.

²⁸⁰ OCHA, Situation report no. 10, 17 juni 2011. Op 17 juni 2011 stonden bij de UNHCR in Liberia 142.331 Ivoiriaanse vluchtelingen geregistreerd.

²⁸¹ OCHA, 'Côte d'Ivoire – Bulletin Humanitaire', 10 februari 2012.

²⁸² Unicef, Weekly Situation report No-54 Liberia, 23 januari 2012.

Sinds het einde van de crisis zijn vele vluchtelingen en ontheemden naar huis teruggekeerd. Volgens het *Consolidated Appeal (CAP)* van de VN gingen sinds zomer 2011 zo'n 420.000 ontheemden terug naar huis. Van de vluchtelingen uit de omringende landen zijn er 130.000 weer teruggekeerd.²⁸³

Terugkeer van de ontheemden gebeurt op vrijwillige basis. Als de veiligheidssituatie verbetert in plaatsen waar ontheemden vandaan komen, organiseert IOM een missie naar het betreffende gebied om te beoordelen of mensen daar nog steeds mogelijk gevaar lopen. IOM spreekt met achterblijvers en met degenen die op eigen gelegenheid zijn teruggekeerd na een verblijf bij een gastgezin of in een gastgemeenschap. IOM bekijkt ook of er nog spanningen binnen de gemeenschap zijn. Terug in de opvangcentra worden de ontheemden voorgelicht over de resultaten van de missie en kunnen zij op basis daarvan besluiten al dan niet terug te keren.

Incidenten in de gebieden van herkomst zorgen soms voor angst en weerhouden mensen er ook van om terug te gaan. Eén bericht over een ontvoering of een afrekening kan leiden tot een stroom van geruchten. De veiligheidssituatie is de belangrijkste factor voor terugkeer, maar ook andere overwegingen spelen mee. Mensen keren ook terug opdat hun kinderen naar school kunnen, omdat ze hun land willen bewerken of uit angst dat ze hun bezittingen kwijt raken.

Het is niet duidelijk of bepaalde groeperingen een verhoogd risico lopen wanneer zij terugkeren naar Ivoorkust. Wel is het zo dat personen die aanhangers waren van oud-president Gbagbo of daarvan verdacht worden, het risico kunnen lopen om lastiggevallen te worden door individuele FRCI-elementen (zie paragraaf 3.2. betreffende FRCI). Ook bestaan er spanningen tussen de verschillende etnische groepen en komen soms incidenten voor waarbij FRCI slaags raken met groepen die als pro-Gbagbo worden gezien (zie eveneens paragraaf 3.2).

6.4 Activiteiten van internationale organisaties en VN-organisaties

In het kader van het *Consolidated Appeals Process for Côte d'Ivoire* voerden verschillende internationale organisaties en VN-organisaties gedurende de verslagperiode activiteiten uit op het gebied van o.a. voedselvoorziening, water, hygiëne, onderwijs, gezondheidszorg en bescherming van mensenrechten. In Ivoorkust zijn onder andere de volgende organisaties actief: FAO, IOM, OCHA, UNICEF, UNDP, UNFPA, UNHCR, WFP, WHO en het Rode Kruis.

De opvang van de ontheemden wordt uitgevoerd door een cluster van organisaties CCCM (*Camp Management Camp Coordination*) onder leiding van IOM en UNHCR. Andere deelnemende organisaties zijn onder andere ASAPSU (*Association de Soutien à l'Autopromotion Sanitaire et Urbaine*), MESAD (Mouvement pour l'Éducation, la Santé et le Développement) en Caritas.²⁸⁴

Activiteiten van niet-gouvernementele organisaties

Ivoorkust kent verder een groot aantal internationale niet-gouvernementele organisaties dat actief is in het land. Dit zijn onder andere *CARE International*, *Save the Children UK* en *Save the Children Sweden*, *Danish Refugee Council* en de *Norwegian Refugee Council (NRC)*.

6.5 Standpunt UNHCR

²⁸³ VN, 'Côte d'Ivoire, Appel Global 2012', (CAP).

²⁸⁴ <http://www.cccmivoire.com>.

Het laatste standpunt van UNHCR ten aanzien van de bescherming van personen afkomstig uit Ivoorkust kwam uit op 20 januari 2011. UNHCR sprak hierin haar waardering uit voor een aantal Europese landen dat maatregelen heeft genomen om de gedwongen terugkeer van Ivorianen, alsmede het terugsturen van afgewezen Ivoriaanse asielzoekers, tijdelijk op te schorten totdat de veiligheids- en mensenrechtensituatie in Ivoorkust voldoende is gestabiliseerd. Daarnaast sprak UNHCR haar waardering uit voor regeringen en andere organisaties in de regio die vluchtelingen uit Ivoorkust op *prima facie* basis erkennen en UNHCR en andere humanitaire organisaties helpen bij de aanpak van de crisis.²⁸⁵ Sinds januari 2011 is er geen nieuw standpunt meer uitgekomen.

²⁸⁵ UNHCR, UNHCR Position on Returns to Côte d'Ivoire, 20 januari 2011.

I Bijlage betreffende documenten bij paragraaf 4.3.4

Deze bijlage beschrijft de formele procedures voor het aanvragen van verschillende officiële documenten, al dan niet vanuit het buitenland. Het is niet bekend hoe deze procedures in de praktijk verlopen.

Paspoort

De procedure voor een paspoortaanvraag is als volgt. Voor het downloaden van aanvraagformulieren, een beschrijving van de procedures, voorwaarden, de voor de aanvraag benodigde documenten en zelfs voor het volgen van de voortgang van de eigen aanvraag kan men terecht op de website van de SNEDAI (*Société Nationale d'Édition de Documents Administratifs et d'Identification*, <http://www.snedai.com>). Een volledig aanvraagdossier kan vervolgens in persoon worden ingeleverd bij een SNEDAI registratiecentrum (*centre d'enrôlement*) naar keuze, in binnen- of buitenland (een Ambassade). Daar wordt een aanvraagdossier gecontroleerd en gecompliceerd (o.a. door een digitale foto en afname van vingerafdrukken). Voor Ivorianen die in Nederland verblijven is de ambassade van Ivoorkust in Den Haag het meest voor de hand liggende SNEDAI registratiecentrum.²⁸⁶ Een persoon van Ivoriaanse origine²⁸⁷ moet bij een paspoortaanvraag de volgende documenten overleggen:

- een officieel en volledig ingevuld aanvraagformulier (ook te downloaden) met daarop een originele pasfoto;
- een bewijs van (eventueel online) betaling van 40.000 CFA (dat dus voorafgaand aan de aanvraag moet zijn voldaan). Restitutie bij afwijzing van de aanvraag is niet mogelijk;
- een originele uittreksel van de geboorteakte (*acte de naissance*);
- een origineel bewijs van nationaliteit (*certificat de nationalité*). Dit is oranje voor Ivorianen van Ivoriaanse afkomst die in Ivoorkust zijn geboren en wit voor Ivorianen die afkomstig of geboren zijn in een ander land of Ivoriaans zijn geworden door naturalisatie of adoptie;
- een kopie van de nationale identiteitskaart, of indien men niet beschikt over een identiteitskaart, een originele identiteitsverklaring uitgegeven door de *Office National de l'Identification* (ONI) of de politie op basis van de identificatieprocedure;
- een kopie van de nationale identiteitskaart of van een identiteitsverklaring van één van beide ouders, uitgegeven door de *Office National de l'Identification* (ONI) of de politie ;
- een fotokopie van het nog geldige paspoort (indien van toepassing).²⁸⁸

Afwijzing paspoortaanvraag

Een aanvraag voor een paspoort wordt afgewezen wanneer het dossier niet compleet is of wanneer het vermoeden bestaat dat een van de overlegde documenten vals is. Officieel krijgt de aanvrager een schriftelijke verklaring dat de aanvraag is afgewezen. Hierbij wordt ook de reden van aanwijzing genoemd. Hoe dit in de praktijk gaat, is niet bekend.

²⁸⁶ Zie de website van de SNEDAI: <http://www.snedai.com>.

²⁸⁷ Voor minderjarigen, genaturaliseerden, geadopteerden en oorspronkelijk niet-Ivoriaanse echtgenotes van een Ivoriaanse man gelden aanvullende voorwaarden.

²⁸⁸ Zie de website van de Ivoriaanse regering: <http://www.gouv.ci>.

Geboortebewijs

Een uittreksel uit het geboorteregister kan worden opgevraagd op het gemeentehuis of de *sous-préfecture* van de geboorteplaats. Een vervangend geboortebewijs, een zogenaamd *jugement supplétif*, wordt ook geaccepteerd. Een dergelijk *jugement* kan worden verkregen door zich bij een willekeurige rechtbank te presenteren met twee getuigen die de identiteit van de persoon bevestigen.

Bewijs van nationaliteit

Een bewijs van nationaliteit kan worden aangevraagd bij een willekeurige rechtbank. Benodigde documenten zijn:

- Een kopie van de identiteitskaart van de ouders (ook als ze zijn overleden)
- Een kopie van de geboorte-akte

ECOWAS-ingezetenen

Burgers van ECOWAS-staten kunnen een jaar in Ivoorkust blijven met hun identiteitskaart, er is vrij personenverkeer tussen de staten. Als een persoon geen identiteitskaart heeft, moet hij naar de Ivoriaanse Ambassade gaan om daar een *carte consulaire* aan te vragen. Deze staat hem toe om drie maanden te blijven om zijn ID-kaart op orde te brengen.

Niet-ECOWAS-ingezetenen

Burgers van niet-ECOWAS staten kunnen een visum aanvragen voor drie maanden. Binnen deze drie maanden moeten ze dan een *carte de résidence* aanvragen, die ze toestaat om vijf jaar te blijven. Voor een *carte de résidence* zijn de volgende documenten nodig:

- Aanvraagformulier
- Paspoort
- Adresbevestiging (bv water- of elektriciteitsrekening)

Aanvraag vanuit buitenland

Officieel kan voor bepaalde documenten in het buitenland een aanvraag worden gedaan. Een paspoort kan bij de Ambassade van Ivoorkust worden aangevraagd. Een kopie van een uittreksel van een geboortebewijs of een *jugement supplétif* (zie hierboven) kan worden aangevraagd vanuit het buitenland. Dit kan echter alleen als het betreffende geboortebewijs of *jugement supplétif* al eens uitgegeven is, niet als het een nieuwe aanvraag betreft. Wat benodigd is, is het nummer van het originele document. Een willekeurige persoon (een familielid of een vriend) kan het daarna aanvragen bij de bevoegde instantie (gemeentehuis of rechtbank) en het opsturen naar het buitenland.

Een *certificat de nationalité* kan worden aangevraagd door een kopie van het geboortebewijs en een kopie van het identiteitsbewijs van een Ivoriaanse ouder op te sturen naar een willekeurige rechtbank in Ivoorkust.

Dit zijn de formele regels, het is niet bekend hoe dit in de praktijk verloopt.

Identiteitskaart

Een identiteitskaart kan niet meer worden aangevraagd omdat de uitgifte van identiteitskaarten tijdelijk is opgeschort. De ONI heeft 5,5 miljoen identiteitskaarten uitgegeven met de identificatie-procedure voor de verkiezingen. Men is nog niet begonnen met een nieuwe ronde van uitgifte van identiteitskaarten. Dit betekent dat personen die hun kaart zijn kwijtgeraakt, momenteel geen nieuwe kunnen verkrijgen. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1 betreffende de parlementsverkiezingen.

Identificatiemiddelen

De belangrijkste handelingen waarvoor een identiteitskaart is vereist zijn stemmen, handelingen bij de bank, toegang tot bepaalde gebouwen en bij controles op straat en bij wegversperringen. Bij stemmen is een *carte d'élection* vereist, deze kan eventueel worden vervangen door een identiteitskaart. Bij alle andere handelingen is een *carte d'identité* vereist. Een paspoort geldt niet als identificatie middel, deze is alleen bestemd om te reizen. Het kan voorkomen dat een beambte een paspoort incidenteel accepteert, maar officieel is alleen de identiteitskaart geldig. Vanaf 18 jaar is het verplicht om de identiteitskaart bij zich te dragen zodat de identiteit van de houder kan worden vastgesteld bij een eventuele politiecontrole. Wat er in de praktijk gebeurt als mensen geen identiteitskaart kunnen tonen, is afhankelijk van de willekeur van de beambte die daarom heeft gevraagd.

Documentfraude

Het nieuw ingevoerde geautomatiseerde systeem voor identiteitskaarten en paspoorten laat volgens de overheid weinig mogelijkheden voor fraude. Voor paspoorten is het aanvraagstelsel verdeeld over verschillende schakels bij diverse instanties (betaling alleen mogelijk per Internet, afname vingerafdrukken, geboortakte afgegeven door lokale autoriteiten, SNEDAI voert controle uit) waardoor fraude moeilijk is. Het is een biometrisch paspoort en er worden afdrukken genomen van tien vingers.

Documentfraude is wel mogelijk wanneer een aanvraag wordt gedaan voor een persoon die nooit eerder een biometrisch paspoort heeft gehad, d.w.z. die niet in het systeem staat. De gegevens kunnen dan moeilijker worden gecontroleerd.

Centrale database

Er bestaat een database met vingerafdrukken (tien per persoon) en foto's voor paspoorten bij SNEDAI. Daarnaast is er een database voor vingerafdrukken (eveneens tien) en foto's voor identiteitskaarten bij het *Office Nationale d'Identification* (ONI). Deze twee zijn niet met elkaar verbonden. Het is niet bekend of er ook een dergelijk registratiesysteem voor gezochte personen bestaat. Van elke persoon die een aanvraag doet voor een paspoort of identiteitskaart worden de vingerafdrukken geregistreerd. Voor paspoorten voert SNEDAI dit uit, de eindverantwoordelijke is de politie. Voor identiteitskaart voert ONI dit uit, de eindverantwoordelijke is het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

II Lijst met gebruikte afkortingen

AFP	Agence France Presse
AI	Amnesty International
AIDS	Acquired Immuno-Deficiency Syndrome
AP	Associated Press
APDH	Association/Actions pour la Protection des Droits de l'Homme
ARK	Animation Rurale de Korhogo
ASAPSU	Association de Soutien à l'Autopromotion Sanitaire et Urbaine)
AU	African Union
CEI	Commission Electorale Indépendante
CFA	Communauté Financière Africaine
CIA	Central Intelligence Agency
CNCA	Conseil National de la Communication Auditive
CNDH	Commission Nationale des Droits de l'Homme
CNP	Conseil National de la Presse
CNSI	Commission Nationale de Supervision de l'Identification
CPJ	Committee to Protect Journalists
DDR	Disarmament, Demobilization and Reintegration
ECOWAS	Economic Community of West African States
EIU	Economist Intelligence Unit
EU	Europees Unie
FAFN	Forces Armées des Forces Nouvelles
FAO	Food and Agricultural Organisation
FDS	Forces de Défense et de Sécurité de Côte d'Ivoire
FGM	Female Genital Mutilation
FN	Forces Nouvelles
FPI	Front Populaire Ivoirien
FRCI	Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire
HIV	Human Immunodeficiency Virus
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
ILGA	International Lesbian and Gay Association
IOM	International Organisation for Migration
IRIN	Integrated Regional Information Networks
ISS	Institute for Security Studies
LIDHO	Ligue Ivoirienne des Droits de l'Homme
MESAD	Mouvement pour l'Education, la Santé et le Développement
MFA	Mouvement des Forces d'Avenir
MFAS	Ministère de la Famille, de la Femme et des Affaires Sociales
MIDH	Mouvement Ivoirien des Droits Humains
NRC	Norwegian Refugee Council
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights
OLPED	Observatoire de la Liberté de la Presse, de l'Ethique et de la Déontologie
ONEF	Organisation Nationale pour l'Enfant, la Femme et la Famille
ONI	Office National d'Identification
ONUCI	Opération des Nations Unies en Côte d'Ivoire

PDCI	Parti Démocratique de Côte d'Ivoire
PDCI/RDA	Parti Démocratique de Côte d'Ivoire/ Rassemblement Démocratique Africain
RDR	Rassemblement des Républicains
RHDP	Rassemblement des Houphouëtistes pour la Démocratie et la Paix
SNEDAI	Société Nationale d'Edition de Documents Administratifs et d'Identification
SVVN	Speciale Vertegenwoordiger van de Verenigde Naties
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNFPA	United Nations Population Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UDPCI	Union pour la Démocratie et la Paix
UPCI	Union pour la Côte d'Ivoire
VN	Verenigde Naties
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organisation
XOF	Franc de la Communauté Financière Africaine

III Literatuurlijst

Amnesty International (AI):

- *They looked at his identity card and shot him dead – Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire*, mei 2011.
- *Côte d'Ivoire – Détention arbitraire des partisans avérés ou présumés de Laurent Gbagbo*, juni 2011.
- *We want to go home, but we can't: Côte d'Ivoire's continuing crisis of displacement and insecurity*, juni 2011.

Carter Center:

- *Carter Center Election Observation Mission Preliminary Statement Côte d'Ivoire, Legislative Election, December 2011'*, 14 december 2011.

Central Intelligence Agency (CIA):

- *World Factbook – Côte d'Ivoire*, 19 januari 2012.
- *The World Factbook – Côte d'Ivoire*, 12 januari 2011.

Roch Yao Gnabéli:

- *La production d'une identité autochtone en Côte d'Ivoire'*, 1 december 2009.

Dr. Kouable Clarisse Gueu:

- *The Legal System in Côte d'Ivoire: Where do we stand?*, april 2009.

Economist Intelligence Unit (EIU):

- *Country Report Côte d'Ivoire*, rapporten van juli 2011 en januari 2012.

Europese Unie (EU):

- *European Union Electoral Observation Mission, Extract of the Final Report, Presidential Election*, 31 oktober – 28 november 2010.

Food and Agricultural Agency (FAO):

- *Evaluation du foncier – rapport final consolidé*, 12 november 2011.

Home Office UK Border Agency:

- *Country of Origin Information Report on FGM*, 20 juni 2008.

Human Rights Watch (HRW):

- *Afraid and forgotten, lawlessness, rape and impunity in Western Côte d'Ivoire*, oktober 2010.
- *HRW World Report 2011*, 24 januari 2011.
- *They killed him like it was nothing – The need for justice for Côte d'Ivoire's post-election crimes*, oktober 2011.
- *HRW Rapport Mondial 2012 - Côte d'Ivoire*, januari 2012.

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) and Norwegian Refugee Council (NRC):

- *Whose land is this? Land disputes and forced displacement in the western forest area of Côte d'Ivoire*, oktober 2009.

International Crisis Group (ICG) :

- *Côte d'Ivoire, poursuivre la convalescence*, 16 december 2011.

- ICG, *Un période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire*, 21 augustus 2011.

Mensenrechtencommissie, AVVN:

- *Rapport de la Commission d'enquete internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire*, 8 juni 2011, A/HRC/17/48.
- *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire*, 20 september 2011, A/HRC/18/52.

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) :

- *Côte d'Ivoire Situation report no. 10*, 17 juni 2011.
- *Côte d'Ivoire Situation report 17*, 23 september 2011.
- *Côte d'Ivoire Rapport de situation no. 18*, 30 september 2011.
- *Côte d'Ivoire Bulletin humanitaire*, 23 december 2011.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire No 01*, 20 januari 2012.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire No 03*, 3 februari 2012.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire No 05*, 17 februari 2012.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire no 06*, 27 februari 2012.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire, No. 07*, 6 maart 2012.
- *Côte d'Ivoire Bulletin Humanitaire, No. 10*, 26 maart 2012.

Reporters Without Borders/Reporters Sans Frontières (RSF):

- *Press Freedom Index 2011-2012*.

Transparency International:

- *Corruption Perceptions Index 2011*.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR):

- *UNHCR Position on Returns to Côte d'Ivoire*, 20 januari 2011.

United Nations Children's Fund (UNICEF):

- Professeur KONE Mariatou, *'Evaluation des strategies de la lute contre l'excision/mutilations genitales feminines et de l'impact des actions menées par L'Unicef et ses partenaires'*, januari 2008.
- Unicef, *Weekly Situation report No-54 Liberia*, 23 januari 2012.

United States (US) Department of Labor:

- *2009 Findings on the Worst Forms of Child Labor – Côte d'Ivoire*,

United States (US) Department of State:

- *Country Report on Human Rights Practices 2009 – Côte d'Ivoire*, 11 maart 2010.
- *Country Report on Human Rights Practices 2010 – Côte d'Ivoire*, 8 april 2011.
- *Trafficking in Persons Report 2011 – Côte d'Ivoire*, 27 juni 2011.
- *Background Note: Côte d'Ivoire*, 27 oktober 2012.
- *Report on International Religious Freedom, Juli-december 2010 – Côte d'Ivoire*, 13 september 2011.

VN Veiligheidsraad:

- *Twenty third Progress Report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, S/2010/15, 7 januari 2010;
- *Twenty fourth Report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, S/2010/245, 20 mei 2010;
- *Twenty-eighth Report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, 24 June 2011, S/2011/387

- *Twenty-ninth Progress Report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire*, S/2011/807, 30 december 2011.

VN:

- General Assembly/Security Council, 'Report of the Secretary-General on conflict-related sexual violence', A/66/657-S2012/33, 13 januari 2012.
- *Côte d'Ivoire, Appel Global 2012 (CAP)*.

Wetteksten, vredesakkoorden, uitspraken en bepalingen:

- *Décret n° 2011-101 du 1er juin 2011 portant nomination des membres du gouvernement*, 1 juni 2011.
- *Loi n° 61-415 du 14 décembre 1961 portant Code de la nationalité*;
- *Loi n° 70-483 du 3 août 1970 sur la minorité*;
- *Loi n° 1981-640 du 31 juillet 1981, instituant le Code Pénal (modifiée par la Loi no. 1995-522 du 6 juillet 1995)*;
- *Loi n° 95-695 du 7 septembre 1995 portant Code de la fonction militaire*;
- *Loi n° 2004-643 portant régime juridique de la presse*;
- *Loi n° 2000-513 du 1er août 2000 portant Code de la Constitution*;
- *Ordonnance no. 2011-75* van 30 april 2011;
- *Ordonnance 2011-002* van 17 maart 2011.

Tijdschriftartikelen, krantenartikelen, communiqués, fact sheets, information bulletins, weekly reports, updates en persberichten:

AFP; Africa Confidential; AI; ANP; AP; BBC News; CNN; CPJ; L'Express; France 24; France Soir; HRW; ICC; IRIN; IOM; Jeune Afrique; Le Monde; Nederlands Dagblad; NRC; NRC Next; OCHA; OHCHR: ONUCI/UNOCI; Le Figaro; Le Patriote; Le Potentiel; Le Point; Présidence de la République; RFI; Reuters; RSF; Security Council; UNHCR; UN News Centre; UN News Service; UN Radio; UN Security Council; UPI; TF1; Washington Post.

Websites:

<http://lci.tf1.fr>
<http://www.ado.ci>
<http://www.aeria.ci>
<http://www.afriscoop.net>
<http://www.aip.ci>
<http://www.abidjan.net>
<http://www.abidjan.usembassy.gov>
<http://www.abidjan24.net>
<http://www.afreekelection.com>
<http://www.afrik.com>
<http://www.allafrica.com>
<http://www.au.int>
<http://www.avert.org>
<http://www.bbc.co.uk>
<http://britannica.com>
<http://www.cccmivoire.com>
<http://www.childsrights.org>
<http://www.cia.gov>
<http://www.consetat.ci>
<http://www.cote-divoire.en24heures.com>
<http://www.country.eiu.com>

<http://www.cndhci.net>
<http://www.cndj.ci>
<http://www.cpj.org>
<http://www.crisisgroup.org>
<http://www.defense.gouv.fr>
<http://www.diplomatie.gouv.fr>
<http://www.ecoi.net>
<http://www.ethnologue.com>
<http://www.france-info.com>
<http://www.fratmat.info>
<http://www.gouv.ci>
<http://www.icrc.org>
<http://www.identification.gouv.ci>
<http://www.ilga.org>
<http://www.ivorycoast.humanitarianresponse.info>
<http://www.jda.revues.org>
<http://www.jeuneafrique.com>
<http://www.koaci.com>
<http://www.law.nyu.edu>
<http://lefigaro.fr>
<http://www.lemonde.fr>
<http://www.lepoint.fr>
<http://www.lexpress.fr>
<http://www.loidici.com>
<http://www.mask.org.za>
<http://www.ndi.org>
<http://www.nd.nl>
<http://www.nieuws.nl>
<http://notrevision.net>
<http://www.observers.france24.com>
<http://www2.ohchr.org>
<http://www.onuci.org>
<http://www.pisqa.com>
<http://www.pnrrc-ci.org>
<http://www.premierministre.ci>
<http://www.trueknowledge.com>
<http://www.un.org>
<http://www.unicef.org>
<http://www.reliefweb.int>
<http://www.rfi.fr>
<http://www.rsf.org>
<http://www.rti.ci>
<http://seneweb.com>
<http://www.snedai.com>
<http://www.state.gov>
<http://www.transparency.org>
<http://www.treaties.un.org>
<http://www.unhcr.org>
<http://www.unicef.org>
<http://www.unog.ch>
<http://www.verite-reconciliation.org>
<http://www.verkko.ca>
<http://www.xe.com>
<http://youtube.com>
<http://www.2ivoires.net>

IVKaart van Ivoorkust

Base 802223AI (C00674) 6-04